

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Postavení žen v současné čínské společnosti na příkladech vybraných děl z literatury

The position of women in modern Chinese society based on selected examples from literature

OLMOUC 2022 Margarita Kruze

vedoucí diplomové práce: Mgr. Kamila Hladíková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Anotace

Jméno a Příjmení: Margarita Kruze

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta, Katedra asijských studií

Název práce: Postavení žen v současné čínské společnosti na příkladech vybraných děl z literatury

Vedoucí práce: Mgr. Kamila Hladíková, Ph.D.

Klíčová slova: Moderní čínská společnost, leftover women, vnitřní migrace v Číně, domácí násilí, moderní čínská literatura, porodnost v Číně

Počet stran: 54

Počet znaků: 89692

Počet titulů použité literatury: 81

Cíl práce:

Ve své bakalářské práci se pokusím na příkladech několika vybraných děl z moderní literatury popsat pozici žen v současné čínské společnosti.

V první části práce se zaměřím na aspekty postavení žen ve společnosti a na to, jak je žena ve společnosti vnímána a také stručně popíšu kontext ekonomické a sociální transformace Číny od roku 1976. Ve druhé části práce uvedu příklady, na jejichž základě se pokusím rekonstruovat a popsat postavení ženy v moderní společnosti prizmatem literatury faktu a fikce. Zájmem této práce je také srovnat a vytvořit paralely mezi literaturou faktu a beletrií.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí své práce paní Mgr. Kamile Hladíkové PhD. za odborné vedení, vstřícnost a pozornost, kterou mi v průběhu zpracování celé práce věnovala.

Také děkuji své rodině za obrovskou podporu, trpělivost a lásku.

Obsah

Ediční poznámka	6
1. Úvod.....	7
2. Historický kontext.....	9
2.1 Rehabilitace Deng Xiaopinga	9
2.2 Rozvoj čínské ekonomiky-čtyři modernizace	10
2.3 Ekonomický boom v 90. letech.....	11
2.4 Vnitřní migrace v Číně.....	12
2.5 Cesta Deng Xiaopinga na jih.....	12
2.6 Čína po roce 2000.....	13
3. Proměna role ženy ve společnosti	14
3.1 Konfucianismus a jeho vliv na ženy	14
3.2 50. léta.....	15
3.3 Ženská literatura 80. let	16
4. Postavení ženy v různých aspektech života.....	17
4.1 Práce	17
4.2 Rodina.....	18
4.3 Domácí násilí.....	18
4.4 Porodnost	20
4.5 Fenomén „Leftover women“	20
5. Analytická část.....	22
5.1 Metodologie	22
5.2 Problematika vnitřní migrace.....	23
5.2.1 Historický kontext.....	25
5.3 Problematika diskriminace	26
5.4 Domácí násilí.....	30
5.5 Rodina.....	34
5.6 „Leftover women“	36
5. Závěr	40
6. Resumé v anglickém jazyce	42
7. Seznam použitých zdrojů	43

Ediční poznámka

Ve této práci používám zjednodušené znaky a transkripci pinyin. Čínská jména, termíny a názvy píší v pinyin, a pak v závorce uvádím pinyin s tónovými značkami a znaky, a popřípadně český překlad. Pokud se jméno, název nebo termín vyskytuje v práci více než jedenkrát, dále transkripci a tóny neuvádím.

Knihy *Factory Girls*, *The Good Women of China* a *Leftover in China: The Women Shaping the World's Next Superpower* nebyly přeloženy do českého jazyka, a proto v práci používám svůj vlastní překlad. Jména hlavních postav jsou v této práci napsaná tak jako v knihách.

Zkratka ČLR je pro označení Čínské lidové republiky.

1. Úvod

Role žen v čínské společnosti prošla za posledních několik desetiletí velkými změnami. Ještě před rokem 1950 neměla žena v Číně právo na rozvod, nemohla vlastnit majetek a jejím jediným účelem podle společnosti a státu bylo postarat se o rodinu. První kroky k emancipaci v Číně byly učiněny v období Májového hnutí a následně po příchodu komunistů k moci. Komunistická strana slíbila osvobodit ženy z řetězů tradice a patriarchy. Velkým počinem v oblasti práv žen byla legitimizace zákona o manželství, který mimo jiné zrušil vykořisťovatelské praktiky jako domluvené sňatky, obchod s nevěstami, stanovil minimální věk pro uzavření manželství a dal ženám právo na rozvod. Nicméně i přes dosažené výsledky ve zvyšování postavení žen jsou v čínské společnosti stále pozůstatky konfuciánských hodnot a hierarchie. Ženy dnes musí nejen dodržovat tradiční hodnoty, jako je péče o rodinu a výchova dětí, ale také uspět ve své kariéře. Navzdory tomu, že je rovnost pohlaví zakotvena jako základní právo v čínské ústavě, v dnešní společnosti se ženy stále potýkají s diskriminací, sexismem a neúctivým chováním.

Tato práce se zabývá postavením žen v současné čínské společnosti a opírá se na příklady ze současné literatury. Pokusím se na příkladech několika vybraných děl z literatury popsat postavení žen v současné čínské společnosti ukázat, jak se skutečné problémy žen ve společnosti odrážejí v moderní literatuře. Zájmem mého výzkumu je srovnat a vytvořit paralely mezi realitou a fikcí. Předmětem výzkumu jsou literární díla publikovaná od počátku 21. století do roku 2018.

Relevantnost této práce je odůvodněna významnou proměnou role žen v současné čínské společnosti.

Primární zdroje práce spadají do dvou kategorií: literatura faktu a beletrie. Zkoumání nejen beletrie, ale i literatury faktu umožňuje vytvořit si širší obraz postavení žen v Číně. Knihy popisují postavení žen v různých aspektech společnosti, jako je například práce nebo rodina, a také problémy, se kterými se ženy potýkaly v procesu proměny své role ve společnosti.

Struktura této práce se skládá ze dvou hlavních částí: teoretické a analytické. První část práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola dává přehled o nejdůležitějších jevech v čínské politice a ekonomice, počínaje zavedením reformy a otevíráním se světu a nástupem Deng Xiaopinga k moci. Druhá kapitola teoretické části popisuje vliv tradičních konfuciánských hodnot na moderní společnost, počátek emancipace a také

dává stručný kontext k postavení žen v 50. letech a vývoji tzv. „ženské prózy“ v Číně na začátku 80.let. Třetí kapitola na základě sekundární literatury popisuje postavení žen v různých aspektech života moderní společnosti a také sociální problémy, kterým ženy čelí, jako je domácí násilí nebo diskriminace na pracovišti.

V analytické části své práce se pokusím ukázat, jak se skutečné problémy žen v moderní společnosti odrážejí v literatuře. I když všechny knihy vycházely od počátku 21. století, obsah několika knih je zasazen do 90. let 20. století, což mi dává možnost podrobněji prostudovat postavení žen ve společnosti v období aktivní transformace Číny.

Zvolila jsem metodu analýzy, která se používá v sociologii literatury. Sociologie literatury vysvětluje, jak spolu souvisí literatura a společnost. Ve své práci se budu opírat o tzv. reflektivní metodu, podle které literatura odráží realitu, a je tedy produktem společnosti.

2. Historický kontext

Koncem roku 1976 se Čína ocitla ve stavu hluboké ekonomické a sociálně-politické krize. Příčinou krize byl militaristický kurz Mao Zedonga (Máo Zédōng 毛泽东), politika velkého skoku vpřed¹ (dàyuèjìn 大跃进) a kulturní revoluce² (wúchǎnjiējī wénhuà dàgémìng 无产阶级文化大革命). Vedení se postupně začala ujímat skupina vedená Deng Xiaopingem (Dèng Xiǎopíng 邓小平), který byl rehabilitován v roce 1976. (Fairbank, Goldman, 2006:343)

9. září 1976 zemřel Mao Zedong, jeden ze zakladatelů Čínské lidové republiky, revolucionář, hlavní teoretik maoismu a tvůrce ideologie vládnoucí komunistické strany, základy které platí i dodnes. Po jeho smrti se frakční boj o místo ve vedení ČLR vyhroutil až na hranici možností. Během dění kulturní revoluce se ve vedení země vyvinuly tři hlavní politické skupiny. První skupinu vedla Jiang Qing (Jiāng Qīng 江青), manželka Mao Zedonga a její tzv. Gang čtyř³ (sì rén bāng 四人帮). Hlavním pilířem této skupiny byly politické struktury vytvořené během kulturní revoluce. Druhou skupinu vedlo vrchní vedení armády, představitelem této skupiny byl zástupce Ústředního výboru Komunistické strany Číny, ministr obrany maršál Ye Jianying (Yè Jiànyīng 叶剑英). A konečně třetí skupina, která se zformovala kolem premiéra Státní rady Zhou Enlaie (Zhōu Enlái 周恩来) a Deng Xiaopinga. V roce 1981 byla Banda čtyř zatčena a Hua Guofeng (Huà Guófēng 华国锋) se stal předsedou Ústředního výboru a Vojenské rady Ústředního výboru KSČ. (Vinogradov, 2016:22)

2.1 Rehabilitace Deng Xiaopinga

Deng Xiaoping se několikrát pokusil vrátit k práci ve vedení Čínské lidové republiky, ale pokaždé byly jeho žádosti Hua Guofengem zamítnuty. Takový rychlý návrat by mohl destabilizovat politickou situaci. Jediným správným kurzem pro vývoj Číny byl však kurz ekonomického rozvoje. Hua Guofeng obzvláště zdůrazňoval: „*revoluce je osvobození výrobních sil*“, „*rozvoj socialistického hospodářství je jedním*

¹ Politika ČLR se prováděla od roku 1958 do roku 1960, a byla namířena na posílení průmyslu a podpoření ekonomického růstu prostřednictvím drastické kolektivizace. Politika měla pro čínský lid tragické důsledky. (Fairbank, Goldman, 2006)

² série ideologických a politických kampaní v Číně v letech 1966-1976, zahájených a vedených Mao Zedongem. Cílem kulturní revoluce bylo zdiskreditovat a zničit politickou opozici. (Wright, 2011)

³ termín používaný v oficiální čínské propagandě k označení skupiny nejvyšších vůdců Komunistické strany Číny v letech 1966-1976, kteří byli Maovi nejbližší. (Vinogradov, 2016:16-17)

z hlavních úkolů diktatury proletariátu“, „*čím rychlejší bude rozvoj výroby, tím lépe*“.
(Vinogradov, 2016:30) Ve výsledku, kurz ekonomické výstavby byl jedinou možnou strategií po odstranění Bandy čtyř, která trvala na pokračování revoluce a prohloubení třídního boje. Čína potřebovala pro konsolidaci mnohem kompromisnější základnu.
(Vinogradov, 2016:29-30) Ukázalo se, že Hua Guofeng už nevyhovuje většině členů ve vedení strany, a pragmatické křídlo potřebovalo nového vůdce.

Čínské vedení dospělo k závěru, že základ pro další rozvoj země spočívá především v posílení růstu ekonomiky. Oficiálním uznáním této skutečnosti byly vytvořeny dobré podmínky pro rehabilitaci Deng Xiaopinga, který byl dosazen zpátky na svou pozici 3. května roku 1976. (Vinogradov, 2016:37)

2.2 Rozvoj čínské ekonomiky-čtyři modernizace

Jedním z nejznámějších rysů vlády Deng Xiaopinga byla tzv. politika čtyř modernizací (*sì gè xiàndàihuà* 四个现代化). Čtyři modernizace zahrnovaly modernizace v zemědělství, průmyslu, obraně a vědě a technologii v Číně. Účelem této politiky bylo omlazení a posílení čínské ekonomiky. V prosinci 1978, na třetím plénu Ústředního výboru, Deng Xiaoping oznámil oficiální spuštění politiky čtyř modernizací. Jedním z hlavních nástrojů pro implementaci této politiky byly reformy a otevírání se světu. (Mishra, 1988:577) Politika otevřenosti byla zaměřena na zapojení ČLR do procesu globalizace ekonomiky, dalších sfér společnosti, na přilákání zahraničních aktiv, investic a také na zvýšení konkurenceschopnosti Číny. Jedním z nejznámějších úspěchů modernizačních reforem bylo otevření speciálních ekonomických zón (dále SEZ)⁴. V roce 1980 bylo otevřeno prvních 5 zón: v Shenzhenu, Xiamenu, Zhuhaii, Shantou a Hainanu. Speciální ekonomické zóny umožnily za relativně krátkou dobu přilákat velké množství zahraničních investic, což následně přispělo k pronikání čínské produkce na mezinárodní trh. (Vinogradov, 2016:196)

Model řízení vyvinutý Deng Xiaopingem úspěšně provedl přechod z plánované ekonomiky na tržní. Dnes je Čína rychle se rozvíjející země s moderním průmyslem, rozvinutým výzkumem a kulturou, která vykazuje vysokou míru hospodářského a sociálního rozvoje. (Deliusin, 2003:31)

⁴ Prvních pět speciálních ekonomických zón bylo otevřeno v roce 1980. SEZ se staly hlavním prostředkem reformy průmyslu. (Horálek, Ptáček, 2013:15)

2.3 Ekonomický boom v 90. letech

Od poloviny 90. let začala čínská ekonomika rychle růst, především díky dvěma událostem: anexi Hongkongu a vstupu Číny do Světové obchodní organizace v roce 2001.

1. července 1997 se Hongkong, který býval britským závislým zámořským teritoriem, stal zvláštní administrativní zónou Čínské lidové republiky. Díky tomu, že Honkong dlouhou dobu byl pod vládou Velké Británie, se mu podařilo vytvořit dokonalý model kapitalistické ekonomiky západního typu. Díky čemuž se v roce 1997 Honkongu povedlo zachránit pro něj již tradiční model ekonomiky a právní systém. (Fainschmidt, Fedorenko, 2020:146) Od roku 1997 začal Hongkong postupně získávat status hlavního finančního centra a stal se „oknem“ pro zahraniční zboží a investice v Číně. Rychlý rozvoj čínské ekonomiky však po roce 2018 oslabil roli Hongkongu a ten začal výrazně zaostávat ve srovnání s ostatními regiony. (Fainschmidt, Fedorenko, 2020:138) Nicméně, připojení Hongkongu k Číně se stalo jedním z hlavních důvodů „ekonomického zázraku“, který začal v Číně v polovině 90. let.

Hongkong zajišťuje Číně více než 70 % přímých zahraničních investic, díky nimž čínská ekonomika roste a země bohatne. Přes Hongkong prochází téměř 60 % přímých čínských zahraničních investic, což umožňuje Pekingu rozšiřovat trhy a obchod a posilovat svůj vliv ve světě. (Kalmykov, 2019)

Další významnou událostí, která ovlivnila tak rychlý vývoj čínské ekonomiky, byl vstup Číny do Světové obchodní organizace 11. prosince 2001. (Agarwal, Wu, 2004:280) Vstup do WTO v roce 2001 otevřel Číně nové možnosti v ekonomickém růstu. Cla a omezení na obchod s jinými zeměmi byly sníženy a brzy se čínské zboží prodávalo po celém světě.

Spolu s pozitivními změnami ve své ekonomice se však Čína potýkala také s řadou problémů. V Číně začala narůstat nerovnost ve společnosti, která byla doprovázena vznikem velmi chudých a velmi bohatých vrstev obyvatelstva. Rovněž se zvýšily nerovnosti mezi regiony, a to kvůli skutečnosti, že zahraniční investice se soustředily především v oblastech podél pobřeží. (Zhao, 2006) Rychlejší rozvoj těchto oblastí vedl v Číně ke zvýšení míry vnitřní migrace.

2.4 Vnitřní migrace v Číně

Vnitřní migrace významně přispěla k vytvoření čínského hospodářského zázraku. Na konci 70. let, kdy Deng Xiaoping oznámil přechod Číny z plánované na tržní ekonomiku, se prioritou rychle přesunula do pobřežních regionů, které měly díky své výhodné geografické poloze největší potenciál pro vstup na scénu světové ekonomiky. Předpokládalo se, že poté, co východní regiony na pobřeží zbohatnou, pomohou k rozvoji zaostávajícím vnitrozemským regionům. V průběhu dvou desetiletí se pobřežním regionům podařilo vytvořit příznivé ekonomické prostředí, ale stagnace vnitrozemských regionů zůstala stejná. Rozdíl ve vývoji mezi východní a západní částí Číny se stal jednou z hlavních příčin vnitřní migrace. Od konce 70. let Giniho koeficient⁵ se zvýšil o 50 procent. (Britannica, 2009:18) Většinu migrantů tvoří tzv. nongmingong (nóngmíngong 农民工, venkovní migranti), kteří migrují za prací ve městech, především na východě země, například v Šanghaji, Guangzhou nebo Wuhanu. (Chubarov, 2020)

Od 90. let 20. století se počet „nongmingong“ nebo „venkovních migrantů“ zvýšil o 5 milionů ročně. (Ling, 2010) Vesnicím kromě vysokých mezd často chybí vybudovaná infrastruktura, vzdělávací nebo zdravotnická zařízení, a tak se lidé rozhodují pro migraci na východ. Sociální infrastruktura měst však takové množství migrantů nezvládá, a proto migranti často musejí pracovat v nelegálních podmínkách, bez jakékoliv sociální ochrany. Přesto se dnes v Číně rozvíjejí nejen města, ale i venkov. Hodně peněz se investuje do rozvoje venkovské infrastruktury a vesničané se masivně vzdalují od rolnické práce. V tomto procesu vláda vidí perspektivu budoucího rozvoje země a způsob, jak se dostat z tzv. „Middle income trap“⁶

2.5 Cesta Deng Xiaopinga na jih

Na přelomu 90. let 20. století čelila Čína několika vážným problémům najednou. Po studentských demonstracích na náměstí Nebeského klidu v roce 1989 byla ekonomická a politická situace v Číně značně destabilizována. Velmi nepříznivě se na situaci v Číně podepsala i změna situace v mezinárodní politice. Kromě sankcí uvalených západními zeměmi proti Číně, situaci zhoršil i rozpad Sovětského svazu v roce 1991.

⁵ termín, označující měřítko příjmové nerovnosti (Dorfman, 1979:146)

⁶ Middle income trap (past středního příjmu) je situace v ekonomickém rozvoji, kdy země, která dosáhne určitého příjmu, uvízne na této úrovni. (Felipe, 2012)

ČLR se snažila stabilizovat vnitropolitickou situaci, k tomu však bylo nutné zpomalit reformy a snížit tempo růstu. Konzervativci začali ve straně získávat sílu a volali po ukončení reforem a otevírání se světu. Číně opět hrozil návrat k ideologickým a politickým čistkám. Deng Xiaoping analyzoval situaci a dospěl k závěru, že by Čína měla pokračovat v provádění reforem a prosazovat otevřenou politiku, aby zachránila socialismus. Deng Xiaoping věřil, že hlavním nástrojem prosperity Číny je rozvoj exportně orientované ekonomiky. 17. ledna 1992 se Deng Xiaoping dostal z Pekingu na jih Číny. (Vinogradov, 2016:489) Výlet se uskutečnil za podmínek vysokého utajení. Během této cesty Deng představil koncept „xiaokan“ (xiǎokāng shèhuì 小康社会, středně prosperující společnost)⁷. Při této inspekci na jih Deng Xiaoping ve skutečnosti zformuloval kompletní reformní plán na příštích 20-30 let. Tato cesta sehrála rozhodující roli v dalším vývoji Číny.

2.6 Čína po roce 2000

Čínská ekonomika je dnes z hlediska nominálního HDP na druhém místě za Spojenými státy. (World Bank, 2021)

Ekonomický zázrak, který se v Číně vytvořil během čtyř desetiletí reforem, dokazuje vysokou účinnost těchto kroků. Jednou z nejdůležitějších součástí čínského ekonomického rozmachu je politika reforem a otevřenosti, vstup Číny do Světové obchodní organizace a přilákání zahraničního kapitálu. V počátečních fázích politiky otevřenosti bylo pro Čínu zvláště důležité využít zkušeností západních zemí a převzít zahraniční technologie. Takzvaný „kopírovací přístup“ je stále přítomen, ale již není tím hlavním. Dnes je nejvyšší prioritou Číny zlepšení kvality zahraničních investic v Číně a podpora čínských investic v zahraničí. Od praxe kopírování západních technologií přešla Čína k vlastní inovativní výrobě. (Yip, 2017) Dnes je Čína novou přední inovační silou, se kterou budou muset konkurovat ostatní státy. (Schoff, Ito, 2019)

⁷ čínský termín původně používaný v konfucianismu, popisující společnost tvořenou funkční střední třídou.

3. Proměna role ženy ve společnosti

Na konci 20. století došlo v Číně k významným politickým a ekonomickým změnám, které s sebou nesly řadu důležitých společenských transformací. Jednou z nejvýznamnějších byla proměna postavení žen ve společnosti. Čínská patriarchální společnost vždy považovala ženu především za nástroj plození a za strážkyni rodinného krbu. S ženami se zacházelo s opovržením a dokonce i narození dívky v rodině bylo považováno za velké neštěstí (zhòng nán qīng nǚ 重男轻女, vážit si chlapců a zanedbávat dívky). Některé rodiny, ve kterých se dívka narodila, se snažily zbavit dítěte z důvodu toho, že dívky byly považovány za zátěž, protože po svatbě se žena stává součástí rodiny svého manžela a stará se pouze o jeho příbuzné. (Sidik@»hmenov, 2000:386) Reformy a otevírání se světu, které začaly v 80. letech 20. století, však ovlivnily čínský tradiční způsob života. Ženy začaly obsazovat vedoucí pozice, mnohé z nich se staly velmi vlivnými lidmi. Narození dívky v rodině nyní není žádnou tragédií, protože mohou například převzít rodinnou firmu a úspěšně ji vést. Změna postavení žen však přinesla do sociálního a ekonomického života společnosti řadu problémů, které budou popsány níže.

3.1 Konfucianismus a jeho vliv na ženy

V posledních letech začalo v Číně nabírat na síle feministické hnutí. Samotné hnutí se aktivně rozvíjí pouze ve velkých městech, zatímco na venkově zůstává vše při starém. Něco málo přes 50 let boje za práva žen ještě nemůže převážit tisíce let přísných konfuciánských tradic. Tradiční konfuciánská morálka, která se v Číně dodržuje několik tisíc let, předepisuje přísné dodržování hierarchie. Základem této filozofie je harmonie a rovnováha. Podle této filozofie má každý člověk své vlastní povinnosti.

Konfuciánské kánony jsou však předepsány především pro muže, ne proto, že by žena nehrála žádnou roli, ale proto, že má své vlastní předurčení, které je povinna naplnit. Hlavní věcí v konfuciánské společnosti bylo dodržování hierarchie, v níž žena nebyla zdaleka na prvním místě. Život ženy v tradiční čínské společnosti se tak soustředil do rodinné sféry, kde žena zůstávala mlčenlivým a bezprávným členem rodiny a nehrála žádnou společensko-politickou roli. (Tsypilova, 2015:160)

Na začátku 20. století začala do Číny pronikat filozofie a kulturní hodnoty Západu. Jedním z hlavních sociálních hnutí, které vedlo k zrození nových myšlenek v Číně, bylo

hnutí 4. května (wǔ sì yùndòng 五四运动)⁸. V Číně se rozproudily diskuse na téma změny postavení žen ve společnosti. Zástupci hnutí nové kultury ostře kritizovali konfuciánské tradice a snažili se ovlivnit takové oblasti života žen, jako je vzdělání, rodina a role ve společnosti. (Seliverstova, 2012) Jedním z hlavních cílů hnutí 4. května bylo osvobození čínských žen a emancipace (fùnǚ jiěfàng 妇女解放, emancipace). V centru hnutí se objevil obraz „nové ženy“ (xīnfùnǚ 新妇女), která se měla stát rovnocenným členem společnosti na stejné úrovni jako muži. V tištěných publikacích se začaly stále častěji objevovat výrazy „nová ženskost“ (xīnnǚxìng 新女性) nebo „nová žena“. Emancipace žen a nárůst jejich společenských rolí na počátku 20. století výrazně ovlivnily začátek liberalizace celé čínské společnosti, díky nimž se Čína mohla zařadit do moderního světa. (Ko, 1995:2)

3.2 50. léta

Další důležité období ve vývoji feminismu v Číně přišlo v 50. letech 20. století. Po nástupu komunistů k moci v roce 1949 byla jedním z prvních úkolů Mao Zedonga reforma instituce rodiny a manželství. 1. května 1950 vstoupil v platnost první v historii Číny zákon o manželství. (Gibbs, 2018:212)

Na jeho základě ženy poprvé získaly právo podat žádost o rozvod, byla zvýšena minimální věková hranice pro vstup žen do manželství a úřady začaly bojovat proti nuceným domluveným sňatkům a polygamii. Nejčastěji žádaly o rozvod mladé ženy a ženy z dělnické třídy středního věku.

Jedním z populárních hesel té doby byla věta Mao Zedonga: „Ženy nesou polovinu nebe“⁹ (fùnǚ néng dǐng bànbiāntiān 妇女能顶半边天). Po válkách a velkém skoku v zemi nastal velký nedostatek pracovních sil, a tak se strana rozhodla přimět ženy pracovat, aby naplnily nedostatek sil. Tehdejší agitační plakáty ukazovaly obraz mladé zdravé ženy pracující ve prospěch státu. Nárůst genderového statusu žen v Číně byl zřejmý, ale zájmy žen jako sociální skupiny stále nebyly brány vážně. Pro stranu bylo řešení ženské otázky pouze nástrojem pro dosažení vlastních cílů.

Osvobození žen od represivních tradic mohlo být v čínské historii revoluční, ale z feministického hlediska bylo neúspěšné. Ženy byly veřejně předefinovány jako

⁸ Hnutí 4. května-masivní studentské demonstrace ze 4.května 1919 proti podmínkám Versailleské smlouvy a 21 japonským požadavkům. (Chen, 2008)

⁹ je fráze z Maovy éry, která znamenala zásadní změnu v ženském společenském, kulturním a veřejném postavení. (Zhong, 2010:227)

„genderově neutrální“ (zhōngxìnrén 中性人). Proto je období vlády Mao Zedonga často charakterizováno jako období „vymazání pohlaví“ („gender erasure“). (Yang, Yan, 2017) Čínské spisovatelky, popisující období vlády Mao, odmítali termín „feminismus“. Jedna ze spisovatelek, Zhang Kangkang (Zhāng Kàngkàng 张抗抗) ve svém románu *Právo na lásku* vyjádřovala své rozhořčení nad společenským očekáváním od žen neukazovat své emoce a rušit vazby se svou sexualitou. Kampaně roku 1950 prezentovaly ženu především jako dělnici, což vedlo k téměř úplnému vymizení ženské identity, a proto žena zůstala pouze revolučním symbolem. Ačkoli KSČ zásadně změnila povahu ženskosti v Číně, otázka ženské emancipace jako ženy stále není vyřešena.

3.3 Ženská literatura 80. let

Zrychlený rozvoj Číny ve všech sférách života v 80. letech 20. století a také rozvoj mezinárodních vztahů ovlivnily vznik nových myšlenek ve společnosti. Jednou z takových myšlenek byla idea ženské emancipace, která začala nabývat na významu v čínské společnosti. Tento vývoj ovlivnil i oblast literatury a dal impuls k nárůstu počtu žen mezi spisovateli a také k rostoucímu výskytu žen v roli hlavních postav v beletrii. V druhé polovině 20. století se „ženská próza“ (nǚxìng wénxué 女性文学) stává samostatným odvětvím moderní čínské literatury. Historici identifikují dvě hlavní vlny ve vývoji ženské prózy. První vlna nastala v období hnutí 4. května a druhá v 80. letech. (Hong, 2015:356) Během vývoje hnutí za novou kulturu byly mezi spisovatelkami dobře známé Xie Wanying (je více známá pod pseudonymem Bīng Xīn 冰心), Xiao Hong (Zhāng Xiùhuán 張秀環) a Ding Ling (Dīng Líng 丁玲). (Bukataya, 2015) Po kulturní revoluci se na literární scéně objevilo velké množství spisovatelek, které výrazně přispěly k rozvoji moderní čínské literatury. Genderové role v rodině se postupně začaly měnit, což ženám umožňovalo svobodně se věnovat literární tvorbě. Mezi tyto spisovatelky patří například Zhang Kangkang (Zhāng Kàngkàng 張抗抗), Sheng Rong (Shèng Róng 湛容), Zhang Xinxin (Zhāng Xīnxīn 张辛欣). (Bukataya, 2015) Samotný fakt výskytu ženské prózy v Číně hovoří o radikální přeměně role ženy v rodině a společnosti a také o posílení práv a svobod žen.

4. Postavení ženy v různých aspektech života

4.1 Práce

Prudký sociální a ekonomický rozvoj Číny ovlivnil změnu postavení žen ve společnosti. Role žen v podnikání a společnosti jako celku vzrostla. Reformy a otevírání se světu daly ženám příležitost pracovat a vydělávat na stejné úrovni jako muži, řídit vlastní podnikání a aktivně se podílet na ekonomickém životě země. Procento žen zaměstnaných v Číně je jedno z nejvyšších od roku 1990 a pravidelně převyšuje podíl Spojených států. (Zhang, Huang, 2020) Podle výzkumu organizace “Community Business” z roku 2014 má Čína také největší počet žen na vedoucích pozicích (35%) mezi asijskými zeměmi. (China achieving gender parity and ranks top among 6 Asian markets, 2014) A podle vládních statistik v Číně v roce 2016 pracovalo více než 63% žen. Navzdory novým příležitostem však takové změny mají i negativní důsledky. Jedním z problémů, kterým čínské ženy v práci čelí, se stala diskriminace na základě pohlaví. Mnoho zaměstnavatelů stále odmítá ženy při přijímání do práce, protože nechtějí utrácet peníze za mateřské dávky, neboť nyní může žena jít na mateřskou dovolenou dvakrát místo jedné. (Yeung, Gan, 2021) Podle studie z roku 2020 19% pracovních inzerátů upřednostňovalo mužské kandidáty před ženami a většina ostatních zaměstnavatelů zaměstnávala pouze ženy, které již děti měly. (Stauffer, 2018)

Stejně jako v mnoha jiných zemích se čínská společnost potýká s problémem nerovného odměňování. V roce 2019 žena za stejně odvedenou práci jako muž dostala pouze 84 % platu muže, což byla významná změna oproti roku 2016, kdy byl plat ženy pouze 77 % platu muže. (Nadworny, 2021)

Pro ženu je také obtížnější získat práci na tradičně „mužských pozicích“, jako je armáda nebo oblast vědeckého výzkumu a techniky. Inzeráty, které zvýhodňují kandidátky, jsou nejčastěji na málo placené pozice, jako je pečovatelka o děti a administrativní asistentka. Podle studií Čínského svazu žen a Státního statistického úřadu zastávaly v roce 2010 ženy v Číně 60% a 66% nejhůře placených pracovních míst v městských a venkovských oblastech. (Federation A.C.W., 2011)

Mnoho žen v Číně také čelí diskriminaci na základě vzhledu. *„Sexuální objektivizace žen – zacházet se ženami jako s pouhými objekty sexuální touhy – je všudypřítomná v čínských pracovních inzerátech.“* píše Brian Stauffer v článku *„Only men need apply“*. V Číně se od žen často očekává, že budou pít se svými obchodními klienty nebo vedoucími a snášet pokusy o flirtování a sexuální obtěžování. (Bader, 2018)

Zaměstnavatelé často hledají kandidáta pouze na základě vzhledu. Mnoho inzerátů, popisujících požadavky na kandidáta, se zaměřuje na výšku, váhu a vzhled, i když tyto vlastnosti nemohou nijak ovlivnit kvalitu plnění povinností.

4.2 Rodina

Model tradiční čínské rodiny je charakterizován jako patriarchální, patrimonální a patrilineární jednotka, která extrémně znevýhodňuje ženy oproti mužům. (Xie, 2013:3) Za posledních 60 let ale v Číně proběhly velké změny, které ovlivnily i postavení žen v rodině. V roce 1950 bylo vydáno zákon o manželství, který eliminoval násilné sňatky na základě dohody, dal ženám právo na rozvod a také svobodu vybrat si svého budoucího manžela. Zvýšil se také věk pro sňatek ženy: v roce 1940 se ženy vdávaly ve věku přibližně 20 let, v roce 1980 ve věku 23 let a v roce 2021 ve věku 30 let. (Mu, Xie, 2014) Roku 1990 Čína dokončila svůj demografický přechod od režimu vysoké porodnosti a vysoké úmrtnosti k režimu nízké porodnosti a nízké úmrtnosti. Tento přechod, který zažívají všechny rozvinuté společnosti, má důležité ekonomické a sociální důsledky. Netradiční rodinné praktiky jako předmanželské soužití, rozvody a mimomanželská těhotenství jsou na vzestupu.

Studie ukazují, že postavení žen se výrazně zvýšilo po sociální a ekonomické stránce. V některých oblastech status žen dosáhl prakticky rovnoprávnosti s muži, ale ženy jsou stále oproti mužům znevýhodněny např. z hlediska finančních příjmů, držení autority a domácích povinností. Přesto praktiky běžné na Západě, jako je pozdní svatba, soužití před svatbou a časté rozvody, nadále aktivně pronikají do čínské společnosti. (Xie, 2013:6)

4.3 Domácí násilí

Stejně jako v jiných zemích je problém domácího násilí v Číně velmi rozšířený a mnohostranný. Je hluboce provázán s tradicemi, podle kterých ženy zaujímají v rodině nižší postavení než muži. Přestože je domácí násilí rozšířené a závažné, tento termín (jiāting bàoli 家庭暴力) se v čínské společnosti stal známým teprve nedávno. (Zhao, 2000:212) Domácí násilí v ČLR je definováno zákonem proti domácímu násilí z roku 2015 jako „*Způsobování fyzické, psychické nebo jiné újmy jedním členem rodiny druhému bitím, svazováním, mrzačením, spoutáváním a násilným omezováním osobní svobody, opakovaným slovním napadáním, vyhrožováním a jinými prostředky...*“¹⁰ (International Labour Organization, nedatováno)

¹⁰ Neoficiální překlad zákona ČLR proti domácímu násilí.

Podle studií, se polovina mužů, kteří se zúčastnili průzkumu, uchýlila k fyzickému nebo sexuálnímu násilí na svých partnerkách. (Fincher, 2016:146) Studie také ukázaly, že 72% dotázaných mužů, kteří se dopustili znásilnění, uniklo trestu. (Fulu, 2017) „*Domácí násilí je nejnáze tolerovatelná forma násilí na ženách, u níž je nejméně pravděpodobné, že bude stíhána*“ – říká Feng Yuan, přední aktivistka nevládní organizace proti domácímu násilí v Pekingu. (Fincher, 2016:145) Ženy jsou nejčastějšími oběťmi domácího násilí.

Podle údajů Čínského svazu žen asi čtvrtina vdaných Číňanek zažila domácí násilí. Skutečná čísla by však mohla být ještě vyšší, protože ženy jen zřídka nahlašují násilí policii. Ženy často ani nehlásí případy domácího násilí kvůli přesvědčení, zakořeněnému v minulosti, že rodinné problémy by se neměly dávat na odív (jiāchǒu bükě wàiyáng 家丑不可外扬). Tento předsudek brání ženám hledat pomoc kvůli studu a stigmatizaci ve společnosti. Je pravděpodobné, že tradiční konfuciánský model rodiny může mít obzvláště silný vliv na ženy žijící v rurálních oblastech Číny, které jsou méně ovlivněny západní kulturou. Studie žen, které žily na čínském venkově, ukázala, že 11,1% respondentů souhlasilo s tím, že manžel může svou ženu bít, pokud mu projeví neúctu. (Hou, 2021)

Příčina domácího násilí často úzce souvisí s tradicemi, které jdou v Číně ruku v ruce s moderními praktikami. (Faure, Fang, 2008) Rodinný život je často zahrnut do soukromé sféry, tradiční mužská nadřazenost a ženská méněcennost jsou zakotveny ve mnoha aspektech veřejného života, které staví ženy do nižší pozice ve srovnání s muži, což vede k násilí. V poslední době také vzrostl počet případů domácího násilí o 25–30 % kvůli pandemii koronaviru a nucené sebeizolaci. (Dunaeva, 2021)

V roce 2016 vstoupil v Číně v platnost zákon o domácím násilí. Díky němu je to, co bylo několik staletí považováno za osobní problém rodiny, dnes považováno za problém veřejné bezpečnosti. Je třeba poznamenat, že v letech 2016 až 2021 policie ČLR zastavila více než 6,17 milionu případů domácího násilí. (Dunaeva, 2021) K incidentům však stále dochází.

4.4 Porodnost

V roce 1979 Čína přijala politiku jednoho dítěte¹¹ (jìhuà shēngyù zhèngcè 计划生育政策), která rodinám zakazovala mít více než jedno dítě. Účelem této politiky bylo omezit růst populace Číny a tím pádem zmírnit sociální, ekonomické a ekologické problémy spojené s rychle roustoucím obyvatelstvem země. Politika měla jak pozitivní tak i negativní výsledky. Koncem 90. let měla kontrola porodnosti dopad – populační růst se výrazně zpomalil. Politika však měla i negativní důsledky. V Číně se začal rapidně měnit poměr pohlaví, rodilo se méně dívek a byl zaznamenán i prudký pokles pracující populace. Dnes Čína čelí rychlému stárnutí populace, což v budoucnu povede k nedostatku pracovních sil, pracující menšina se bude muset postarat o nezaměstnanou většinu. (China Power Team, 2020)

Jedním z důvodů poklesu porodnosti byla změna v přístupu žen k rození dětí. Dnes ženy ve věku 28 až 35 let dávají přednost kariéře před rodinou a nechtějí mít děti. Nechuť žen otěhotnět souvisí i s diskriminací, které těhotné ženy čelí v čínské firemní kultuře. Ženy jsou často propuštěny nebo přeřazeny na nižší pozici, co se zjistí, že jsou těhotné. (Yeung, Gan, 2021)

Velkou hrozbou pro stát je neochota žen mít dítě, protože v budoucnu hrozí nedostatek pracovních sil. Proto vláda narození dítěte aktivně prosazuje jako způsob řešení problému genderové nerovnováhy a nízké porodnosti. Taková propaganda vyvíjí velký tlak na mladé ženy, které se do 27 let nevdaly a nezaložily rodinu, a prezentuje je jako spodinu společnosti a „zbylé ženy“ (shèngnǚ 剩女, leftover women).

4.5 Fenomén „Leftover women“

Termín „leftover women“ (shèngnǚ 剩女 zbylé ženy) je široce rozšířené pejorativum popularizované čínskou vládou k popisu neprovdaných žen ve věku 20 až 30 let. (Fincher, 2014:2) V roce 2007 Čínský svaz žen označil tímto pojmem všechny ženy, které se nevdaly do 27 let. (Fincher, 2014:3)

Tlak na ženy nevychází jen ze strany rodičů, přátel či kolegů, ale také ze strany čínských státních médií a vlády. Média tento termín agresivně propagují prostřednictvím článků, karikatur a tisku, čímž stigmatizují vzdělané ženy, které zůstávají neprovdané. Takový tlak často nutí ženy v Číně, aby se nuceně vdávaly, jen aby se vyhnuly sociálnímu stigma.

¹¹ Demografická politika rodinného plánování, která byla zavedená v ČLR roce 1979. (Bakešová, Kučera, Lavička, 2019:265)

Výraz 剩女 (shèngnǚ, „zbylé ženy“) se skládá ze znaků shèng (剩) a nǚ (女), kde nǚ (女) je žena a shèng (剩) se nejčastěji používá pro označení zkaženého nebo zbylého jídla, které by se mělo vyhodit. V čínské společnosti stále hrají velkou roli zastaralé genderové normy, v nichž ženy stále nesou primární odpovědnost za výchovu dětí. (Yeung, Gan, 2021)

Tradičním názorům však překážejí trendy, které se dnes v čínské společnosti aktivně rozvíjejí. Přejít Číny z centralizovaného socialistického systému na systém tržní, stejně jako pokroky ve vzdělávání žen, kladly velký důraz na produktivitu, což zvýšilo touhu žen vybudovat si před založením rodiny kariéru.

Jedním z dalších důvodů tlaku na ženy je demografická situace v Číně. Důsledky politiky jednoho dítěte a konfuciánské hodnoty, podle kterých dívka byla nechtěným dítětem v rodině, přivedli k tomu, že Čína čelí genderové nerovnováze a dramatickému stárnutí populace, což povede k budoucímu nedostatku pracovních sil. Mezitím škoda z mediální propagandy již byla napáchána. Tlak na mladé vzdělané dívky, aby se vdávaly a měly dítě, dokud mají čas, se mnohonásobně zvýšil. (Fincher, 2014:2)

5. Analytická část

5.1 Metodologie

V analytické části své práce mám před sebou několik cílů. Nejprve se pokusím ukázat, jak se skutečné problémy žen v moderní společnosti odrážejí v čínské literatuře. Pro rozbor jsem zvolila jak beletrii, tak i tzv. literaturu faktu. Všechna díla, která jsem vybrala pro analýzu, byla vydána od počátku 21. století do současnosti. Některé knihy jsou však zasazeny do 90. let 20. století, což mi také dává příležitost analyzovat vývoj role a místa ženy ve společnosti v období aktivní ekonomické a sociální transformace Číny.

Jedním z dalších cílů praktické části mé práce je provést srovnávací analýzu mezi literaturou faktu (neboli non-fiction)¹² a fikcí¹³. Beletrie má v životě společnosti velký společenský a politický význam. Odráží sociální realitu v různých fázích vývoje společnosti. Pomocí ní autor extrapoluje sociokulturní charakteristiky lidí a vyjadřuje svůj postoj k různým jevům ve společnosti.

Metoda analýzy

Jako metodu analýzy mnou vybraných literárních děl jsem zvolila sociologický přístup, který zkoumá vliv sociálních skupin a tříd na literaturu a také význam a vliv literatury ve společnosti.

Existuje několik metod pro výzkum uměleckých děl. Například takzvaný reflektivní přístup (reflection theory), který je založen na myšlence, že umění je zrcadlem společnosti, a tedy jejím produktem. (Griswold, 2012:23) Další metodou je tzv. formovací přístup (shaping approach), který naznačuje, že hlavním cílem umění je především vliv na společnost. (Dukov, 2001) Pro svoji práci jsem zvolila reflektivní princip, podle kterého umělecký předmět (v tomto případě literární dílo) odráží realitu.

Pro usnadnění analýzy jsem praktickou část práce rozdělila do několika kategorií, z nichž každá odpovídá určitému aspektu života ženy v moderní čínské společnosti. Každá kategorie má také několik podkategorií, které spádají do hlavního tématu. Pro každý aspekt jsem vybrala několik relevantních citátů, jak z literatury faktu, tak z fikce, abych popsala, jak se určité jevy ve společnosti odrážejí v literatuře, identifikovala

¹² Literatura faktu je próza, která je založena na faktech, skutečných událostech a skutečných lidech, jako je biografie nebo historie. (Lexico Dictionary)

¹³ Fikce je narativní psaní vycházející spíše z autorovy představivosti než z historie faktů. Termín je nejčastěji spojován s romány a povídkami, ačkoli drama a narativní poezie jsou také formy fikce. (Holman, Harmon, Thrall, 1985:184)

důvody jejich aktuálnosti v moderní společnosti a také provedla srovnávací analýzu mezi beletrií a literaturou faktu.

5.2 Problematika vnitřní migrace

Rychlý ekonomický rozvoj Číny byl do značné míry usnadněn masovou migrací venkovských obyvatel do průmyslových zón a velkých měst. Počet migrantů z venkovských oblastí se výrazně zvýšil a navýšil se z 30 milionů v roce 1989 na více než 140 milionů v roce 2008. (Council on Foreign Relations, 2009). V roce 2017 podle Státního statistického úřadu Číny toto číslo přesáhlo 244 milionů. (UNICEF, nedatováno) Migranti často čelí diskriminaci ze strany místních obyvatel kvůli svému venkovskému původu a statusu přechodného pobytu.

Pro analýzu problémů vnitřní pracovní migrace jsem vybrala 2 knihy: *Factory girls* (*Dívky z továrny*)¹⁴, rok vydání: 2008, rok vydání v České republice: 2010) a *Holky ze severu* (běmèi 北妹, rok vydání v Číně: 2004, rok vydání v České republice: 2012). Výběr těchto knih byl podmíněn tím, že děj každé z nich podrobně popisuje cestu migrující pracovníce v Číně, díky čemuž mám možnost srovnat realitu s fikcí. Většina dívek, které hledají práci ve městech, často nemají dobré vzdělání ani dostatek zkušeností, aby si ve městě našly dobrou práci. Značné množství z nich čelí diskriminaci na základě svého původu nebo pohlaví, neuctivým postojům ze strany místních obyvatel a sexuálnímu obtěžování. Nejčastěji, kvůli nedostatečně vysoké úrovni vzdělání, migranti pracují v hrozných podmínkách za nízkou mzdu: „*Mzda za těžkou práci je nízká – často nižší než oficiální minimální mzda... Pracovní doba často přesahuje zákonný limit 49 hodin týdně*“. (Chang, 2008:11). Podmínky, při kterých dívky žily na fabrice Leslie Chang popisuje následovně: „*Dvanáct dívek spalo v jednom pokoji...*“ (Chang, 2008:3)

Kniha: *Factory girls*

Autorka: Leslie T. Chang (Zhāng Tónghé 張彤禾)

Datum publikace: 2008

Tato kniha patří do žánru non-fiction nebo tzv. literatury faktu a vypráví o životě migrantů v Číně převážně prizmatem života dvou dívek, které autorka sleduje již 3 roky. Kniha je založena na skutečných příbězích. Toto je vyprávění o tom, jak migrace z venkova do městských oblastí může změnit životy a osudy lidí a rodin, jejich názory i

¹⁴ Vlastní překlad

hodnoty, stejně tak i o problémech a obtížích kterým čelí miliony žen, které prošly touto cestou.

Autorka knihy Leslie Chang je čínsko-americká novinářka narozená v New Yorku, USA. Její rodiče byli migranti, kteří se najednou přestěhovali z Číny do Spojených států. Leslie Chang vystudovala na Harvardu americkou historii a literaturu a od té doby několik let pracovala jako novinářka v České republice, Hong Kongu, Taiwanu a Číně. V Číně pracovala jako novinářka pro „*Wall Street Journal*“ a zkoumala, jak socioekonomické změny proměňují společnost. Práce ve „*Wall Street Journal*“ ji přiměla napsat svou první knihu, již se stala *Factory girls*, která vyšla v roce 2008, v New Yorku. Navzdory skutečnosti, že kniha je o čínské společnosti a byla napsána čínským autorem, děj knihy byl podle mého názoru určen především pro západní čtenáře. Volba této knihy byla zdůvodněna tím, že příběhy v ní popsané hluboce korelují nejen se světem migrantů, ale s Čínou jako celkem, neboť migrující pracovníci v mnoha ohledech představují zásadní změny probíhající v Číně dnes.

Děj knihy se odehrává v rozmezí mezi rokem 2004 a rokem 2007 v Dongguanu, městě, které je významným průmyslovým centrem s tisíci industriálních podniků. Jak sama autorka knihy popisuje: „*Dongguan byl pro zbytek světa neviditelný. Většina mých přátel z Pekingu tímto městem proputovala, ale pamatují si jen nekonečné továrny a prostitutky. Dongguan bylo město bez paměti.*“ (Chang, 2008:28) Chang věnuje zvláštní pozornost příběhům dvou dívek, Min a Chunming, každá z nich opustila domov v šestnácti letech a odjela pracovat do Dongguanu. Ve vyprávění jedné z dívek vidíme příběhy o tom, jak byla po příjezdu do města vlákána do nevěstince, jak následně utekla a jak musela ukrást doklady neznámé ženě, aby nějak získala práci v továrně. Jak se příběh odvíjí, čtenář vstupuje do světa migrujících pracovníků, aby zjistil, kdo tito lidé jsou a jaký význam má pro Čínu tak masivní migrace. Navzdory tomu, že hlavním tématem této knihy je vnitřní pracovní migrace v Číně, autorka popisuje a odhaluje i takové společenské problémy, jako je domácí násilí, sexuální obtěžování, diskriminace na pracovišti, domluvená manželství, prostituce atd. V průběhu knihy vidíme cestu, kterou dívky procházejí v Dongguanu, počínaje prací na výrobním páse v továrně, později povýšením na kancelářské pracovnice a nakonec rozjždění vlastního podnikání.

5.2.1 Historický kontext

Po ekonomických reformách v roce 1978 začala v Číně masová pracovní migrace. Obsah knihy *Factory girls* se z velké části odehrává v Dongguanu, městě, které je díky profesionálnímu řízení masové migrace jednou z nejoblíbenějších destinací migrantů. Důvodem vysokého přílivu migrantů je také politika Dongguanu vůči systému „hukou“. V roce 2018 Dongguan zrušil bodový systém „hukou“ a snížil požadavky na registraci migrantů v tomto městě. Díky těmto krokům získali migranti větší přístup k veřejným službám a sociálnímu zabezpečení. (Hu, Pantea, 2019:43) Dongguan je také příkladem radikální transformace ze zemědělského subjektu v 70. letech 20. století na moderní mezinárodní výrobní metropoli. Odhaduje se, že v roce 2018 ve městě s 8,3 miliony obyvatel tvořili 80 % obyvatel venkovští migranti. (Hu, Pantea, 2019) Vzhledem k přechodnému statusu a ne trvalému se však stále omezuje mobilita migrantů a jejich přístup k veřejným zdrojům.

Kniha: *Holky ze severu* (běimèi 北妹)

Autorka: Sheng Keyi (Shèng Kěyǐ 盛可以)

Datum publikace v České republice: 2012

Datum publikace v ČLR: 2004

Sheng Keyi je čínská autorka, která vyrostla v chudé a izolované venkovské oblasti v provincii Hunan. Nějakou dobu žila v Shenyangu a byla považována za součást skupiny „Krásných spisovatelek“, do které patřila i známá spisovatelka Wei Hui (Wèi Hùi 卫慧). Sheng Keyi patří k nové generaci spisovatelů, kteří píší především o současné Číně. První publikace knihy Sheng Keyi *Holky ze severu* vyšla v roce 2012.

Kniha patří do umělecké literatury. Děj knihy je založen na příběhu dvou dívek, které se stěhují z vesnice do Shenzhenu – první speciální ekonomické zóny Číny – za lepším životem. Stejně jako hlavní postava Růžena se Sheng Keyi ve své době přestěhovala do města za prací. Sheng Keyi, která za sebou měla zkušenost migranta v Shenzhenu popisuje ve své knize „temnou stránku“ čínského ekonomického zázraku.

Název knihy *Holky ze severu* (bei mei 北妹) je založeno na pejorativu, které používali místní obyvatelé v 90. letech 20. století pro označení pracovníků odkudkoli severně od Guangdongu, kde se nacházely tři z pěti čínských speciálních ekonomických zón. Přestože je kniha románem, lidé a situace v ní popsané hluboce rezonují se skutečnými životními příběhy migrujících pracovníků v Číně.

Román odehrávající se v 90. letech 20. století sleduje životy mladých, nevzdělaných dívek z venkovských oblastí, které se stěhují do Shenzhenu za práci. Skutečný život v Shenzhenu se však ukáže být mnohem těžší, než by si kdo mohl představit. Dívky jsou muži často považovány za sexuální objekty a podle názoru mužů je jedinou hodnotou ženy její tělo. Hlavní hrdinka, Růžena, se přestěhuje do Shenzhenu a dostane práci v kadeřnictví, které se ukáže být zástěrkou pro bordel. Odmítne prodávat své tělo a získá práci v továrně, která vyrábí hračky, následně pracuje jako recepční v hotelu a později v nemocnici.

Další důležitou hrdinkou románu je Liduška, kamarádka Růženy. Liduška sní o tom, že si vydělá dost peněz, aby si mohla otevřít vlastní kadeřnický salon, vdát se a založit rodinu. Hrdinky však musí na cestě za svým cílem překonat spoustu překážek. Shenzhen se ale ukázal jako kruté město pro dívky.

Jedním z vyvrcholení románu je Liduščin vynucený potrat a pozdější nucená sterilizace, kterou Liduška omylem úřadů pro plánování rodiny podstoupí. Děj knihy končí odchodem Lidušky ze Shenzhenu zpět do vesnice, odkud pocházela, neschopná unést tlak velkoměsta. Růžena zůstává ve městě, ale na konci knihy je už tak vyčerpaná, že je pro ni těžké se pohybovat. V poslední epizodě knihy, která má otevřený konec, Sheng Keyi popisuje, jak se Růžena „*proplazila mezi zástupem nohou, přeplazila se přes nadchod a vmísila se do davu na ulici*“. (Sheng, 2012:315). Čtenář může pouze doufat, že pro Růženu to není náznakem ztráty naděje a zániku.

5.3 Problematika diskriminace

Dnes většina společností v Číně usiluje o rovnost mezi zaměstnanci a odstranění diskriminace. Diskriminace na pracovišti je však stále rozšířená, a to jak v soukromých, tak i státních institucích. Ženy čelí genderové diskriminaci, diskriminaci na základě věku, vzhledu, původu a dokonce i výšky.

Genderová diskriminace

O rozšířenosti a dokonce běžnosti tohoto fenoménu svědčí jeho zmínka nejen v dokumentární literatuře, ale i v beletrii, což naznačuje přítomnost tohoto problému ve společnosti. V knize *Factory girls* autorka několikrát píše o tom, jak se například určité profese dělí na „mužské“ a „ženské“: „*Muži monopolizovali technické práce...Obvykle zastávali nejvyšší pozice v továrně...Mimo továrnu byly ženy servírky, chůvy, kadeřnice a prostitutky*.“ (Chang, 2008:56) Podle zápletky románu *Holky ze severu* Růžena totiž hlavní hrdinka zastávala také primordiálně „ženské“ pozice: pracovala jako kadeřnice, recepční v hotelu, a později jako administrátorka v nemocnici.

Genderová segregace byla přítomna v inzerátech na hledání práce, které často uváděly i fyzické údaje, které musí uchazeč splňovat: „*Sekretářky: 18 až 25, 155 centimetrů nebo vyšší, pravidelné rysy*“, „*Šéfové chtěli, aby jejich pracovnice byly hezké a svobodné...*“ (Chang, 2008:90) Hlavní hrdinka knihy *Holky ze severu* při hledání práce narazila na podobné inzeráty: „*Na dveřích visel červený inzerát: Hledáme dívky ve věku 16 až 20 let na mytí vlasů...*“ (Sheng, 2012:21).

V drtivé většině jsou výše uvedená povolání málo placená ve srovnání s pracemi v prodeji nebo technologiích, kde většinu pracovníků tvoří muži.

Analýza

Tento problém je popsán jak v beletrii, tak v literatuře faktu, což naznačuje jeho přítomnost a závažnost. Důvodů pro vysvětlení tohoto jevu může být několik.

Za prvé, vzdělání hraje důležitou roli při hledání práce. Uroveň vzdělání žen v Číně je zpravidla mnohem nižší než u mužů. Ženy v Číně zpravidla mají tendenci získat méně vzdělání než muži, což omezuje jejich perspektivy a možnosti. (China Power Team, 2018) Navzdory skutečnosti, že ČLR rozšiřuje možnosti vzdělávání pro obyvatelstvo, míra gramotnosti žen v Číně stále zůstává ve druhé polovině celosvětového žebříčku, výrazně nižší než vysoce rozvinuté země. (China Power Team, 2018) Ženy jsou také menšinou na vedoucích pozicích. Na základě údajů Světového ekonomického fóra (WEF) pouze 17 % vedoucích pozic zastávají ženy.

Jak již bylo popsáno v teoretické části této práce, značný počet rodin v Číně je stále tvořen patriarchálními a patrimoniálními jednotkami, což znamená, že žena je zjevně v nevýhodě oproti muži. V tradiční rodině je žena strážkyní krbu, ale dnes prošla role ženy ve společnosti výraznými změnami. V moderním světě musí být žena schopna najít rovnováhu mezi kariérou a rodinou. Vysvětlením, proč ženy nejsou tak často ve vedení, může být společenský tlak, který je nutí nejen dodržovat tradiční genderové role (matka, strážkyně krbu), ale také vydělávat peníze a mít úspěšnou kariéru. (Lu, 2018) Xue Xinran píše: „*Její nezaměstnaný manžel jí odmítl pomáhat v domácnosti. Když ho požádala, aby pomohl s domácími pracemi, protestoval, že je muž a nemůže po něm chtít, aby dělal ženské věci. Žena odcházela brzy do práce, přicházela domů pozdě a potácela se vyčerpáním.*“ (Xinran, 2002:46)

Diskriminace na základě věku

Dalším typem diskriminace zmíněným v teoretické části je diskriminace na základě věku. Leslie Chang píše: „*Většina lepších továren nezaměstnávala ženy starší pětadvaceti let jako běžné dělnice. Starší ženy byly odkázány do špatně řízených továren*

nebo na podřadné práce, jako je úklid domů“ (Chang, 2008:215) Podle knihy *Factory girls* byla většina migrantek mladá a nejčastěji přicházely do měst jako dospívající: „Neřekla jsem mu [místostarostovi], že všichni moji informátoři byli dospívající dívky-migrantky nízké kvality a ještě nižších mezd“ (Chang, 2008:32) Pro srovnání si vezmeme knihu *Holky ze severu*, ve které během celého obsahu nebyla skoro žádná pracující žena středního nebo vyššího věku. Všichni, kdo Růženu na její cestě obklopují, jsou mladé dívky, které se stejně jako ona přestěhovaly do města za práci: “Kolik ti je? Madlenko? Devatenáct. A mně vosumnáct...Jítě je dvacet pět...” (Sheng, 2012:127).

Analýza

Přestože čínská populace začíná výrazně stárnout, stále se objevují případy diskriminace na základě věku. (National Bureau of Statistics, 2021) Ageismus¹⁵ také prohlubuje genderovou diskriminaci žen v Číně. Ženy starší 35 let mají tendenci mít více povinností v péči o rodinu a s největší pravděpodobností se setkají s diskriminací v práci, včetně snížení platu, neuctivého chování a rizika ztráty zaměstnání kvůli nahrazení mladším zaměstnancem. (Huang, Zhang, 2021)

Ageismus obvykle vychází ze stereotypního přesvědčení, že mladí lidé jsou produktivnější, vynalézavější a energičtější, zatímco starší pracovníci mají více povinností v péči o rodinu. Stereotypy však ne vždy odpovídají realitě a v praxi mohou mít starší zaměstnanci vyšší produktivitu práce než mladší pracovníci. (Viviani, 2021:591)

Diskriminace na základě původu

Knihy *Factory girls* také popisovala diskriminaci na základě původu: „Jedna továrna by mohla uvalit plošný zákaz na lidi z provincie Henan. Jiný by mohl odmítnout najmout kohokoli z Anhui.“ (Chang, 2008:91) Avšak v knize *Holky ze severu* jsem však nenašla žádný příklad diskriminace na základě původu. Podle zápletky byla hrdinkám románu nejčastěji odepřena práce kvůli nedostatečnému vzdělání nebo nedostatku jakýchkoli dovedností.

Analýza

Kvůli čínskému systému „hukou“ (hùkòu 戶口) je značný počet migrantů diskriminován místními obyvateli. Systém hukou měl zajistit, aby venkovské obyvatelstvo zůstalo na venkově, aby byla země neustále zásobována potravinami a zdroji potřebnými pro velká města. Jak však reformy a otevírání se světu z roku 1980

¹⁵ Ageismus-je předsudek a diskriminace vůči určité věkové skupině, a zejména seniorům.

postupovaly, miliony mladých mužů a žen z venkovských oblastí proudily do velkých prosperujících pobřežních měst. Od té doby počet migrantů neustále roste. (China Labour Bulletin, 2020) Ve srovnání s místními obyvateli je pro migranty často obtížnější získat bydlení, zdravotní péči nebo vzdělání pro své děti. Rovněž je zaznamenána mzdová nerovnost: studie ukázaly, že mzda místního obyvatele byla o 12% vyšší než mzda migranta. (Wu, Zhang, 2016)

Sexuální obtěžování

Jak jsem již zmínila v teoretické části práce, sexuální objektivizace žen, a to i v zaměstnání, je bohužel v Číně stále rozšířená. Jedna z epizod knihy *Factory girls* popisuje, jak se jedna z dívek v kurzu doplňujícího vzdělávání ptá učitele, jak se vypořádat se sexuálním obtěžováním ze strany jejího šéfa. (Chang, 2008:176)

Sexuální objektivizace je také často spojena s očekáváním, že žena bude pít se svými nadřízenými nebo firemními klienty. V zápletky knihy *Factory girls* je popis kurzů, které dívky absolvují, aby získaly lepší pozici v práci, součástí je lekce „konzumace alkoholu“: „*Pití bylo velkou součástí pracovní socializace v Číně... Instrukce učitele Fu pro konzumaci alkoholu byly podrobné a nemilosrdné. Pokud jde o něj, pití bylo prací.*“ (Chang, 2008:185) V knize *Holky ze severu* jsou často popisovány epizody znásilnění, sexuálního obtěžování a objektivizace žen. Sheng Keyi zobrazuje, jak se ženské tělo v Shenzhenu stává předmětem sexuálních fantazií a násilí. V jednom ze svých zaměstnání musela Růžena popíjet s klienty společnosti, aby s nimi její šéf mohl úspěšně uzavřít smlouvu: „*Růženiným úkolem bylo si s nimi připíjet jménem jejího nového šéfa, pana Tchana....Jeho pohled se kutálel po Růženině hrudíku sem a tam.*“ (Sheng, 2012:16)

Analýza

Scény sexuálního násilí a obtěžování jsou přítomny a skoro stejné jak v literatuře faktu tak i v fiktivní literatuře. Vysvětlení, proč je sexuální obtěžování na pracovišti stále rozšířené, může být několik.

Za vlády Mao Zedonga stát usiloval o rovnost ve společnosti. Slavný slogan „ženy drží polovinu nebe“ povzbuzoval ženy k účasti na pracovní síle. S příchodem éry ekonomické liberalizace se však pohled na tradiční hodnoty změnil. Čínská vláda začala prosazovat tradiční hodnoty a konzervativní pohled na genderové role ve společnosti. Jedním z příkladů takové propagandy je výzva Xi Jinpinga, aby ženy přijaly svou „jedinečnou roli“ v rodině a pečovaly o děti a rodinu. (Halegua, 2021) V důsledku těchto akcí se míra účasti žen na pracovní síle výrazně snížila.

Hlavními rizikovými faktory a příčinami obtěžování na pracovišti jsou genderové stereotypy, diskriminace a nerovný poměr sil. Podle průzkumů zažilo do roku 2007 80 % pracujících žen v Číně sexuální obtěžování. (Halegua, 2021) Údaje potvrdil i průzkum z roku 2017, podle kterého bylo více než 80 % z 255 dotázaných žen vystaveno různému sexuálnímu obtěžování. (Halegua, 2021)

5.4 Domácí násilí

Domácí násilí v Číně je jeden z nejvážnějších, nejrozšířenějších, skrytých problémů ve společnosti. Asi 40 % žen v Číně někdy zažilo domácí násilí. Navíc asi 10 % vražd v Číně je výsledkem násilí ze strany intimních partnerů. (Sethi, 2021) Ve skutečnosti však mohou být tato čísla mnohem vyšší, protože ženy často případy domácího násilí policii nehlásí: „*Mnoho žen prožije více než 30 případů násilí, než začne vyhledávat pomoc nebo půjde na policii*“ - říká Lin Shuang, dobrovolnice v boji proti domácímu násilí v Šanghaji. (Chin, 2021) K případům domácího násilí v Číně dochází nejen mezi intimními partnery, ale také mezi příbuznými, vůči dětem a seniorům. Podle studie z roku 2014 byla prevalence domácího násilí vůči dětem v Číně 36,6 %. (Ji, Finkelhor, 2015) Další studie z roku 2007 zjistila, že ze 412 respondentů starších 60 let 35,2 % někdy zažilo fyzické násilí. (Dong, 2007)

Scény domácího násilí jsou často popsány v knize *The Good Women of China (Dobré ženy Číny, Zhōngguó hǎo nǚrénmen 中国好女人们)*, kterou jsem si také vybrala pro analytickou část své práce.

Kniha: *The Good Women of China* (Zhōngguó hǎo nǚrénmen 中国好女人们)

Autorka: Xie Xinran (Xuē Xīnrán 薛欣然)

Datum publikace v Číně: 2002

Xue Xinran je britsko-čínská novinářka, spisovatelka a bojovnice za práva žen. V 90. letech Xinran moderovala svůj vlastní rozhlasový pořad, který se věnoval příběhům ze života žen a jejich problémům. Zejména Xue Xinran je známá svými cestami po Číně, během kterých vedla rozhovory se ženami z různých oblastí země. Její první kniha *The Good Women of China* vyšla v roce 2002 poté, co se Xue Xinran v roce 1997 přestěhovala do Londýna, kde začala psát knihu o ženách, které potkala na svých cestách. *The Good Women of China* byla přeložena do 27 jazyků a publikována ve více než 50 zemích. První vydání vyšlo ve Velké Británii, protože cenzura ČLR mohla zabránit vydání knihy v Číně.

The Good Women of China je sbírkou 14 povídek, které Xue Xinran v průběhu let získávala. Některé úryvky jsou z příběhů, které ženy poslaly Xue Xinran pro její rozhlasový program, zbytek byl shromážděn z rozhovorů, které Xue Xinran pořídila se ženami během svých cest po Číně. Hrdinky příběhů v knize pocházejí z různých oblastí Číny, městských i venkovských, a také mají různý původ a sociální postavení. Xue Xinran se v této knize dotýká nejen témat sexismu, který má velký vliv v moderní čínské společnosti, ale také témat, jako homosexualita, dohodnutá manželství, vraždy novorozenců a domácí násilí.

Knihy se řadí do žánru tzv. reportážní literatury nebo non-fiction románu (bàogào wénxué 报告文学), který v širokém slova smyslu zobrazuje skutečné historické postavy i skutečné události propletené s fiktivními dialogy a využívá narativní umělecké postupy.

Domácí násilí mezi partnery

Abych analyzovala a identifikovala, jak je problém domácího násilí v Číně popsán v beletrii a literatuře faktu, vybrala jsem několik epizod z různých knih. Například scény domácího násilí byly zmíněny v knize *Factory Girls*, která je považována za literaturu faktu. Jedna z postav, Chunming, mluví o svém vztahu s mladým mužem, kterého potkala před 2 lety. Její přítel pracoval jako řidič ve firmě, kde také pracovala i Chunming. Chunming popisuje, jak ji její přítel během hádky několikrát udeřil: „*Takhle udelal rukou a udeřil mě silně do obličeje. Když mě poprvé praštil, plakala jsem a plakala. Slíbil, že už to nikdy neudělá. Když mě udeřil podruhé, vůbec jsem nereagovala.*“ (Chang, 2008:212) Nicméně i po těchto incidentech s ním Chunming byla ještě dalších 1,5 roku ve vztahu: „*Kdykoli jsem mu řekla, že se s ním chci rozejít, neodpověděl nebo řekl, že si jen hraju s jeho emocemi. Nevěděla jsem, jak se ho zbavit. Řekla bych mu, že bychom se měli rozejít, ale pak bych se vrátila z práce a on by tam stále byl.*“ (Chang, 2008:212) Ale jakmile se její přítel potkal jinou ženu, tak se ihned s Chunming rozešel. Možná důvodem, proč se s ní její přítel nechtěl rozejít, byla jeho finanční nestabilita. Podle slov Chunming si její přítel často půjčoval peníze od rodičů, pravděpodobně pro něj byla Chunming jen garantem finanční podpory.

Pro srovnání můžeme uvést scénu z knihy *Holky ze severu*. Domácímu násilí čelila i jedna z hrdinek Ji'ta, kamarádka Růženy, která s ní pracovala v hotelu. V knize je několik epizod popisujících, jak Ji'ta přišla do práce s modřinami nebo oděrkami: „*Jednou mělo oko jako panda velká, jindy zase tři dny pískalo v uchu a potřetí přišla s modřinami po celém těle. Všechno to byly následky jejich bojů s čahounem*

Jenem.“ (Sheng, 2012:196) Stejně jako Chunming, hrdinka knihy *Factory Girls*, Ji'a chtěla vztah ukončit, ale její manžel byl proti.

Několik příkladů domácího násilí mezi partnery lze nalézt v knize *The Good Women of China*. Kniha vypráví příběh ženy Zhou Ting, která se kdysi stala obětí domácího násilí. Její přátelé ji seznámili s mužem, který se později stal jejím manželem. Zhou Ting v té době žila a pracovala v jiném městě, ale před jejich svatbou měl její budoucí manžel v práci incident a přišel o prsty na pravé ruce. Zhou Ting byla přáteli a rodiči varována, aby si rozmyslela, zda si ho vzít, protože by to způsobilo mnoho potíží, ale hlavní hrdinka se svého rozhodnutí nevzdala, dala výpověď a odstěhovala se do Nanjingu, aby se vdala. Po nějaké době její manžel Zhou Ting začal podvádět. Jedna z epizod tohoto příběhu popisuje setkání Zhou Ting a milenky jejího manžela, který zaslechl jejich rozhovor: „*Najednou se objevil můj manžel a začal si zapínat poklopec. O co se hádáte, vy žárlivé svině? Dovolte mi, abych vám ukázal, kdo je tady muž!*“ - *než jsem stačila zareagovat, sebral bambusovou hůl a začal mě mlátit. Jeho milenka křičela: "Měl jsi jí dát lekci dřív!"* (Xinran, 2002:200) Několik lidí venku slyšelo křik, ale nikdo z nich Zhou Ting nepomohl: „*Stáli a pasivně sledovali, jak mě můj manžel pronásledoval a mlátil, zatímco jeho milenka křičela nadávky.*“ (Xinran, 2002:200) Když přijela policie, tělo Zhou Ting bylo pokryto řeznými ranami a modřinami, ale slyšela starší ženu říkat, že policie strká nos do záležitostí cizí rodiny. Zhou Ting vysvětluje, že mnoho Číňanů věří, že muž, který bije svou ženu nebo děti, vytváří pořádek ve svém domě: „*Obzvláště vnímavé k této praxi jsou starší ženy z venkova.*“ (Xinran, 2002:200)

Zhou Ting požádala o rozvod, ale její manžel ji prosil, aby mu dala ještě šanci, a řekl, že bez ní by jako mrzák nemohl přežít: „*Byla jsem rozpolcená: poté, co mě tak zbil, jsem nevěřila, že by se mohl změnit, ale bála jsem se, že beze mě opravdu nebude moci žít.*“ (Xinran, 2002:202)

Neochota mužů souhlasit s rozvodem je v čínské společnosti poměrně častým jevem. Rozvod je spojen se ztrátou reputace a často s sebou nese stigmatizaci ve společnosti. Asi 70 % žádostí o rozvod v Číně podávají ženy. (Cai, 2021) V posledních několika letech se však v důsledku oživení tradičních hodnot v čínské společnosti pro ženy stalo mnohem obtížnější dosáhnout rozvodu. Ve snaze zachovat sociální smír a vyhnout se konfliktům soud často zamítá první žádosti o rozvod. Pokud byl návrh podán znovu,

soud tlačí manžele k mediaci¹⁶. (Cai, 2021) Když se pár dostane k soudu, má muž nejčastěji lepší postavení než žena, ať už finančně, společensky nebo politicky. V mediačním procesu, během kterého dohoda musí být podepsána oběma stranami, ženy výměnou za rozvod často obětují některá ze svých práv, jako je například péče o dítě. (Cai, 2021)

Tomu čelí i hrdinka knihy *Holky ze severu* Ji'ta, která přišla o péči o syna, ale získala právo na rozvod: „*Souhlasil s rozvodem!...Ale syna mu musím nechat. Zůstane mi po něm jenom díra v srdci.*“ (Sheng, 2012:197) Ani obvinění z domácího násilí, která u soudu neprojdou, nejsou závažným důvodem k rozvodu, protože se často setkávají s popíráním ze strany manžela. (Cai, 2021)

Domácí násilí v rámci rodiny

Domácí násilí není vždy konfliktem pouze mezi manželem a manželkou. Případy domácího násilí mohou být namířeny proti dětem nebo seniorům v rodině. Jeden takový případ byl popsán v knize *The Good Women of China*: je to příběh o dívce, která čelila obtěžování ze strany svého otce. Příběh popisuje epizodu, ve které hlavní hrdinka říká matce pravdu o tom, co se stalo: „...*matce jsem řekla pravdu. Viděla jsem, že je strašně naštvaná. Ale jen o pár hodin později mi moje „rozumná“ matka řekla: „Pro bezpečnost celé rodiny to musíš snést. Jinak, co budeme všichni dělat?“* (Xinran, 2002:14) Pro matku hlavní hrdinky bylo důležitější zachovat čest manžela a rodiny, než pomoci dceři.

Analyza

Příběhy z výše uvedených citátů jsou si navzájem velmi podobné. V beletrii i literatuře faktu čelí protagonisté podobným problémům, jako je fyzické týrání ze strany manžela nebo člena rodiny nebo neochota muže souhlasit s rozvodem.

Domácí násilí je v čínské společnosti stále rozšířeným jevem. Příčiny domácího násilí spočívají v tradicích a zásadách hluboce zakořeněných v čínské společnosti, založené na patriarchátu. Po dlouhou dobu v čínské historii nebylo domácí násilí považováno za trestný čin, nebylo stíháno a také nebylo vážným důvodem pro zahájení soudního řízení. (Zhao, 2000)

V čínštině existuje přísloví, které se doslova překládá jako „nevytahovat rodinné skandály ven“ (jiāchǒu bùkě wàiyáng 家丑不可外扬). Teprve nedávno se o problému

¹⁶ Mediace je forma mimosoudního řešení sporu za účasti 3. nezávislé osoby (mediátora), která podporuje komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohla dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody

domácího násilí v Číně začalo otevřeně mluvit. Přestože Čína výrazně pokročila ve zvyšování společenského postavení žen, domácí násilí nebylo nikdy považováno za důležité téma, už jen proto, že jde o soukromou záležitost každé rodiny. Neochota „prát na veřejnosti špinavé prádlo“ stále často nutí oběti domácího násilí mlčet o tom, co se stalo. Stejně jako hrdinky výše uvedených knih, které v tichosti snášely fyzické týrání, totéž dělají tisíce žen v Číně ze strachu veřejné stigmatizace.

Oběti domácího násilí v Číně mají často jen dvě možnosti: přijmout realitu a nadále snášet zneužívání, nebo požádat o rozvod a opustit rodinu. Většina žen v minulosti volila první možnost kvůli společenské stigmatizaci rozvodu, který byl společností vnímán jako „potopa“. (Zhao, 2000)

Pro mnoho Číňanů je rodina stále soukromou sférou. Státní orgány většinou ani nezasahují do vnitřních záležitostí rodiny, dokud nedojde k vážnému incidentu. I když je tedy zneužívání rodinných příslušníků podle čínského trestního zákoníku trestným činem, stát obecně na takové případy nebude aktivně reagovat. (Qiao, Chan, 2005)

K domácímu násilí dochází nejen mezi partnery, ale také v rámci rodin, příkladem může být výše popsán příběh z knihy *The Good Women of China*. Tradiční čínská rodina, zejména ve venkovských oblastech, má tendenci dodržovat určitou hierarchii, v níž je hlavou rodiny muž: „*V konfuciánském řádu věk a pohlaví byly základem rodinné hierarchie, ve které jsou starší vyšší než mladší a muži vyšší než ženy.*“ (Eklund, 2018) Takový postoj dává muži úplnou moc nad manželkou nebo dětmi, což často eskaluje v případy fyzického nebo verbálního napadání v rodině.

5.5 Rodina

Během počátečního reformního období roku 1978 prošla čínská společnost významnými sociálními a ekonomickými změnami. Dramatické změny se odrazily nejen v roli ženy ve společnosti, ale také v její roli a významu v moderní rodině. V tradiční čínské rodině byli chlapi ceněni mnohem více než dívky, ale urbanizace a industrializace, která přišla na konci 20. století, výrazně ovlivnila postoj k dívkám v čínských rodinách. Jedním z neočekávaných výsledků politiky plánovaného rodičovství bylo zlepšení postavení dcer v rodinách. Podle studií, rodiče, kteří mají dceru jako jedináčka, investovali do jejího vzdělání více prostředků než rodiče, kteří měli syna. (Xie, Zhang, Li, 2017) Také se ukázalo, že starší lidé jsou v péči více závislí na svých dcerách než na svých synech. Podle průzkumu, v rodinách s menším počtem dětí (nebo dokonce s jedním dítětem) přebírají dcery větší zodpovědnost v péči o rodiče. (Xie, Zhang, Li, 2017)

Přestože čínská společnost prošla velkými společenskými změnami a postavení žen v rodině se výrazně zlepšilo, rodiny v některých oblastech Číny stále vyznávají převážně patriarchální způsob života. Jednu takovou oblast Číny popisuje Xue Xinran ve své knize *Good Women of China*. Během své cesty do střední Číny ve městě Xi'an vyzpovídala několik žen, které žily v této oblasti. Xue Xinran popisuje postavení místních žen takto: „*Ženy jsou tam ceněny pouze pro svou užitečnost: jako reprodukční nástroje jsou nejcennějším obchodním zbožím v životě vesničanů. Muži neváhají vyměnit dvě nebo tři holčičky za manželku z jiné vesnice. Poté, co se stanou matkami, jsou nuceny vzdávat se svých vlastních dcer. Ženy v Shouting Hill¹⁷ nemají žádná práva na majetek ani dědictví.*“ (Xinran, 2002:220) O tom, že dívky nebyly v těchto rodinách vůbec ceněny, svědčí i takový malý detail, jako je absence jména u jedné z dívek: „*Dívka se jmenovala Nü'er¹⁸.*“ (Xinran, 2002:219)

Čínské ekonomické reformy umožnily ženám pracovat mimo domov. Předchozí principy založené na tradiční představě „místo muže je venku; místo ženy je uvnitř“ (nánshēng shēngwài nǚshēng shēngnei 男生外, 女生内) již přestaly hrát v tradiční společnosti velkou roli. V roce 2013 pronesl Xi Jinping projev, v němž zdůraznil „ústřední roli žen v rodině“ a vyzval ženy, aby „aktivně převzaly odpovědnost“ za péči o starší, vzdělávání dětí a formování rodinných hodnot. (Gui, 2020) Oživení tradičních názorů na rodinu, včetně těch, které prosazuje hlava státu, však položilo ještě větší odpovědnost na ženy. (Gui, 2020) Žena by se dnes měla nejen starat o rodinu, ale také přinášet do domu peníze: „*Muži chtějí ženu, která je ctnostná manželka, dobrá matka a umí všechny domácí práce jako služka... A co víc, čínští muži také potřebují své ženy, aby spravovaly své finance a vydělávaly spoustu peněz, aby se muži mohli bavit s bohatými a mocnými.*“ (Xinran, 2002:41)

Pro srovnání uvedu pár citátů z knihy *Factory Girls*, která obsahuje i popis postavení ženy v rodině a vztahu rodičů k dcerám v rodinách. Podle studií se na počátku 21. století postavení dcery v rodinách na venkově výrazně zvýšilo a stále více rodin začíná dbát na výchovu svých dcer. (Xie, Zhang, Li, 2017:172) Rostoucí postavení žen v rodině a ve společnosti je jedním z důvodů masivní migrace žen do měst. I přes zvýšenou finanční nezávislost žen však mnoho rodičů, zejména ve venkovských oblastech, stále tlačí na své dcery, aby se provdaly. Leslie Chang ve své knize *Factory*

¹⁷ „Křičící kopec“ (yāohe pō 吆喝坡). Název vesnice. Jak Xinran (2002:153) vysvětluje, možným důvodem tohoto názvu byly zvukné hlasy místních obyvatel, kteří během písečné bouře, kdy lidé před sebou na několik kroků neviděli, museli křičet, aby spolu mohli komunikovat.

¹⁸ Nü'er (女儿) se čínsky překládá jako „dcera“

Girls píše: „*Tížila ji [Chunming] očekávání rodiny. Mladé ženy z venkova pociťovaly zvláštní tlak z domova. Pokud nepostupovaly [v kariéře] rychle, jejich rodiče by na ně naléhali, aby se vrátily domů a vdaly se.*“ (Chang, 2008:53) Rodiče často zastávají tradičnější názory, které považují manželství a založení rodiny za součást seberealizace a nezapomenutelné věci v životě. Leslie Chang také píše: „*Rodiny tlačily na dcery, aby se vrátily domů a provdaly se, ale lepší práce by mohla umlčet rodiče a zlepšit perspektivy na manželství.*“ (Chang, 2008:184)

Analýza

S ekonomickým rozvojem státu nabyl význam ženy v rodině, dříve v tradiční kultuře omezený, nový rozměr. Ale i když se postavení žen v rodině výrazně zvýšilo, mnoho žen, zejména ve venkovských oblastech, často čelí diskriminaci, neúctě a tlaku ze strany svých rodičů. Protože jsou některé rodiny stále ovlivněny tradičními genderovými stereotypy, musí ženy dělat více domácích prací než muži. (Fang, Walker, 2015) Postoj žen v Číně k domácím povinnostem je dnes rozdělený: tradiční úhel pohledu zastává názor, že odpovědnost za ně by měla nést žena, zatímco podle moderních názorů by ji měl pár sdílet.

Jednou z podobností ve výše uvedených citacích je, že rodiny s tradičnějšími postoji a hodnotami častěji žijí ve venkovských oblastech. Je známo, že ve venkovských oblastech je vliv konfuciánských patriarchálních principů mnohem silnější než ve městech. Tradiční genderové role, které ženám vnucuje patriarchální sociální struktura a genderová dělba práce, v níž „muži jsou halvní venku a ženy doma“, diskriminují ženy a oslabují jejich roli. (Wang, 2003)

5.6 „Leftover women”

Pravděpodobně, jedním z důvodů, proč rodiče často tlačí na své dcery, aby se co nejdříve provdaly, je fenomén “leftover women” (shèngnǚ 剩女 “zbylé ženy”). Jak jsem zmiňovala ve kapitole „Postavení ženy v různých aspektech života“ své práce, výraz “leftover women” nebo „zbylé ženy“ je pejorativum popularizované Čínským svazem žen, které přirovnává ženy, které se nevdají do třicátého roku života, ke zbytkům jídla. (Magistad, 2013) Leslie Chang píše: „*V době, kdy bylo migrujícím pracovníkům dvacet let, byl tlak rodičů na sňatek neúprosný a zaměřený na obě pohlaví. Nikdo se nechtěl stát obávaným “daling qingnian”, což jsou fráze, která doslova znamenala “staré mláďa” a byla ve slovníku definovaná jako “neženate muži a neprovdané ženy ve věku od 28 do 35 let.*“ (Chang, 2008:207) Takzvané “zbylé ženy” v Číně jsou společností

považovány za osamělé, zoufalé a nešťastné lidi . Tato stigmatizace společnosti často nutí mnoho žen k vdávání.

Podle statistik je 1 z 5 žen v Číně ve věku 25 až 29 let svobodná. (Magistad, 2013) Čínské úřady aktivně propagují sňatky a zakládání rodin pomocí hanlivého termínu “leftover women” v médiích, který se začal používat v roce 2007. (Magistad, 2013) Fenomén „zbylých žen“ stigmatizuje vzdělané ženy v rozmezí 27-30 let, které se nechtějí vdávat a zakládat rodinu. Tlak státních institucí a médií často nutí ženy se vdávat proti své vůli, aby se vyhnuly odsouzení společnosti.

Kniha: *Leftover in China: The Women Shaping the World's Next Superpower*

Autorka: Roseann Lake

Datum publikace: 2018

Jako jeden ze zdrojů literatury pro analýzu jsem zvolila knihu Roseann Lake *Leftover in China: The Women Shaping the World's Next Superpower*. Tato kniha patří do žánru literatury faktu. Autorka přistoupila k popisu fenoménu „zbylých žen“ ze dvou stran. První dějová linka příběhu sleduje životy čtyř úspěšných a vzdělaných třicetiletých žen žijících ve velkých městech. Každá z nich získala slušné vzdělání a stala se finančně nezávislá, ale jejich neochota vdát se z nich udělala takzvané „zbylé ženy“. Na druhou stranu Lake využívá i ekonomická a politická data z řady nedávných výzkumů a popisuje boj mezi názory dnešních vzdělaných dívek a tradičními konfuciánskými postoji, které jsou dnes nástrojem formování rodinné struktury čínské společnosti.

Roseann Lake je americká novinářka publikující v časopise „*The Economist*“. Od roku 2009 Lake pracovala v Číně jako novinářka a zahraniční zpravodajka. V Číně začala psát knihu o „zbylých ženách“ na základě rozhovorů, které provedla s Číňankami. Její kniha byla publikována ve třech jazycích: angličtině, francouzštině a čínštině a také dostala recenze v publikacích, jako „*New York Times*“, „*The Washington Post*“, „*The Times Literary Supplement*“ a „*The South China Morning Post*“.

Jedna z hlavních postav knihy se jmenuje Zhang Mei. Je jí 29 let a je to finančně nezávislá na své rodině žena, která žije a pracuje v Pekingu. Pokaždé, když se Zhang Mei vrátí domů, její rodiče se zajímají pouze o jedno téma – kdy se jejich dcera vdá: „*Největší výzvou pro Zhang Mei je, že když se vrátí domů navštívit svou rodinu, připomene si, že každý, s kým chodila na střední školu, kdo nezískal vyšší vzdělání, je již vdaný a má dítě.*“ (Lake, 2018:25) Zhang Mei však vysvětluje, že její rodiče jí svatbu připomínají jen kvůli nátlaku svých sousedů a známých: „*Moje matka celý listopad o*

svatbě ani nešpitla. Znečištění ovzduší bylo tak husté, že nechodila ven ke svým přátelům. Bez toho, aby se všichni shromáždili, aby se mísili a vměšovali se, vážně si myslím, že na mou situaci úplně zapomněla". (Lake, 2018:28) V teoretické části své práce jsem se již zmínila o stigmatizaci „zbylých žen“ veřejností, která takové ženy považuje za zbytečné členky společnosti. Jedna studie, která zkoumala problematiku „zbylých žen“ v Číně, zjistila, že téměř všichni respondenti cítili tlak ze strany rodičů, rodinných příslušníků, sousedů, kolegů a známých, aby se vzali. (Ji, 2015)

Jedním z důvodů, proč fenomén „zbylých žen“ vznikl v Číně a způsobil tolik veřejného nesouladu, je skutečnost, že manželství, jak v minulosti, tak v současnosti, hraje ve společnosti velkou roli *„Čína není nastavena pro svobodné nebo bezdětné. Po staletí to byla země, kde rodinná jednotka neochvějně sloužila jako nejvyšší jednotka společenské organizace a nechávala ty, kdo žijí na jejím okraji, aby se starali sami o sebe“.* (Lake, 2018:79) V čínské společnosti, která je hluboce zakořeněna v tradičních konfuciánských hodnotách, je manželství považováno za nevyhnutelnou součást života ženy. (To, 2015) V posledních letech studie ukázaly, že rodiče pořád časteji investují peníze a další prostředky do vzdělání svých dcer. (Xie, Zhang, Li, 2017) Pro Čínu, zemi, kde byla infanticida dívek ještě před sto lety považována za normu, je to velký krok ke zvýšení statusu žen v rodině. Zároveň je to však také jeden z nástrojů nátlaku rodičů na dcery. Kniha popisuje příběh jedné z hrdinek, Cary, jejíž rodiče hodně investovali do jejího vzdělání, ale nyní chtějí, aby se začala věnovat své rodině a dětem: *„Cara sama není nadšená myšlenkou mít děti, natož vnouče jak pro její rodiče, tak pro rodiče ze strany manžela. Ujišťuje mě však, že se to stává trendem mezi zámožnějšími rodinami, které investovaly do svých dcer, a že to zvyšuje tlak na ni, aby se usadila.“* (Lake, 2018:147) Cara také popisuje, že aby užívali rodinu, museli její rodiče tvrdě pracovat a neměli čas vychovávat dítě. Proto teď trvají na tom, aby se provdala a měla dítě: *„Protože byli oloupeni o možnost postarat se o mě jako o miminko, obzvláště touží být prarodiči.“* (Lake, 2018:147)

Psala jsem v teoretické části práce, že ženy v Číně stále často čelí na pracovišti diskriminaci na základě pohlaví. Uvolnění státní kontroly nad trhem poskytlo firmám soukromého sektoru větší svobodu diskriminovat ženy v odměňování. (Zhang, Huang:2020) Jedním ze způsobů, jak mohou ženy v práci rovnocenně konkurovat mužům, je získat dobré vzdělání. Jedna z respondentek knihy June říká: *„... my všechny ženy potřebujeme pokročilé vzdělání, abychom si udržely konkurenceschopnost na pracovním trhu ve srovnání s muži. Ale novou realitou je, že tytéž pokročilé tituly se*

mohou později pro některé stát nevyhodou, až přijde čas na svatbu“. (Lake, 2018:45) Jak vysvětluje Yue Qian, odborná asistentka sociologie na Univerzitě Britské Kolumbie, s níž autorka knihy provedla rozhovor, pro ženy s vyšším vzděláním v Číně je mnohem obtížnější najít si manžela: *„Mají obtížnější hledání manželů, protože jejich vzdělání je vnímáno jako „spojené se silnými kariérními aspiracemi a zdá se, že je v rozporu s rolí dobré manželky a matky“.* (Lake, 2018:46) Dnes se v Číně pokouší získat titul více žen a počet žen s doktorským titulem se od roku 1995 více než zdvojnásobil. (Xie, Zhang, Li, 2017) S rostoucím počtem žen s vyšším vzděláním však roste i kritika veřejnosti vůči nim. Takové ženy jsou považovány za neatraktivní a odcizené kariéristky, které podle některých čínských učenců a úředníků dokonce ohrožují sociální strukturu země tím, že upřednostňují vzdělání před rodinou. (Kuo, 2018)

Analýza

Zakořeněné tradiční genderové hodnoty nebyly v čínské společnosti dosud odstraněny. Naopak, čínské úřady nyní aktivně prosazují „ústřední roli žen v rodině“ a vyzývají je, aby převzaly odpovědnost za rodinu, staraly se o staré lidi a děti, a formovaly rodinné hodnoty. (Gui, 2020) Úsilí žen ve vzdělávání a na pracovišti je považováno za méně důležité než jejich tradiční role manželky a matky.

Kromě patriarchálních základů, které naznačují místo ženy ve společnosti, byly dalším důvodem pro vznik fenoménu „zbylých žen“ v Číně důsledky politiky jednoho dítěte a selektivní potraty. Celostátní průzkum provedený v roce 2005 ukázal, že v Číně od zavedení politiky jednoho dítěte bylo o 33 milionů mužů více, než žen. (Hesketh, 2009:10) Kvůli genderové nerovnováze musely úřady zasáhnout. Jedním z hlavních cílů bylo zlepšit „kvalitu“ populace. (Fincher, 2012) To se stalo jedním ze zdrojů rostoucího tlaku na ženy reprodukčního věku.

Bohužel, ve zbytku zdrojů, které jsem vybrala pro analytickou část práce, nebyla nalezena skoro žádná zmínka o termínu „leftover women“. Důvodem je novost tohoto termínu, protože se začal používat až v roce 2007 a do této doby problematika „zbylých žen“ nebyla aktuální. V knize *Factory Girls* vydané v roce 2008 se však objevil termín „daling qingnian“ (dàlǐng qīngnián 大齡青年) neboli „staré mládí“, který sloužil k popisu svobodného muže nebo ženy ve věku 28 až 35 let, který může sloužit jako ekvivalent pro termín „leftover women“. Bohužel kvůli nedostatku údajů ve zdrojích, které jsem zvolila, nepodařilo se mi prozkoumat tento fenomén dopodrobna, ale může se to stát výzkumnou otázkou dalších studií.

5. Závěr

Účelem této práce bylo na příkladu literárních děl popsat postavení ženy v různých aspektech života moderní společnosti i s pomocí primárních pramenů ukázat, jak se problémy žen ve společnosti odrážejí v současné literatuře.

První, teoretická část práce seznamuje čtenáře s historií politické a ekonomické transformace Číny od počátku roku 1978 a uvádí ho do problematiky postavení žen v moderní čínské společnosti. V praktické části jsem se pokusila na příkladech literárních děl popsat a analyzovat postavení žen v různých sférách společenského života. Ve druhé části práce lze literaturu, kterou jsem si vybrala pro analýzu, rozdělit do dvou kategorií: literaturu faktu a fikci. Pro analýzu jsem zvolila 2 žánry, abych co nejkonkrétněji rekonstruovala postavení žen ve společnosti a zároveň se na problém postavení žen v Číně podívala ze dvou stran: ze strany reálných respondentek, se kterými provedly autorky knih rozhovory a ze strany hrdinek beletrie. Jelikož jsem vycházela z reflektivní metody používané v sociologii literatury, podle níž lze literární díla považovat za odraz společnosti, analýza nejen beletrie, ale i literatury faktu mi umožnila prozkoumat postavení žen v společnosti Číny podrobněji.

Hlavní problematikou práce bylo popsat postavení žen v různých aspektech společnosti. Dá se říci, že i přes výraznou změnu role žen v Číně se společnost stále částečně řídí tradičními konfuciánskými zákony a předpisy. To se například odráží v postavení žen v rodině. Tradiční čínská rodina má určitou hierarchii, která je založena na konfuciánských principech. Hlavou rodiny je tedy podle tradice muž, zatímco žena musí dodržovat zákon tzv. „tři poslušností a čtyř ctností“ (sāncóng sìdé 三從四德), který říká, že žena musí poslouchat svého otce, manžela a syna. Po roce 1949 začalo docházet k zásadním změnám, které vedly k emancipaci žen v Číně. Známy slogan z doby vlády Mao Zedonga „ženy drží polovinu nebe“ byl symbolem rovnosti mezi mužem a ženou. Ženy se začaly aktivně podílet na čínské pracovní síle, ale stejně tak odpovědnost za rodinu a děti byla i nadále kladena především na ženy. Od roku 1990 je procento pracujících žen v Číně jedno z nejvyšších a daleko převyšuje výsledky jiných zemí. Podle vládních statistik bylo v roce 2016 v Číně formálně zaměstnáno 63 % žen. V průběhu studia tohoto tématu jsem však zjistila, že v poslední době v Číně převládají tendence k návratu k tradičním normám, podle kterých jsou ženy především matkou a manželkou. Čína v čele s Xi Jinpingem aktivně prosazuje konzervativní názory na genderové role a místo žen v rodině. V moderní Číně je touha ženy založit rodinu a mít

děti oceňována mnohem více než její vzdělání a kariérní úspěchy, které se často stávají dokonce záminkou k diskriminaci a ponižování ze strany společnosti. V Číně, stejně jako v mnoha zemích po celém světě, však ženy stále čelí diskriminaci a domácímu násilí v rámci rodiny. V této práci jsem také zkoumala problematiku diskriminace, které čelí ženy na pracovišti. Ženy v Číně nejčastěji čelí takovým typům diskriminace, jako je diskriminace na základě pohlaví, věku, vzhledu a původu. Knihy popisující ženy v pracovním prostředí ve velké míře jsou si většinou velmi podobné a představují podobnou situaci mezi skutečnými respondentkami a fiktivními hrdinkami románů, což může potvrdit teze, které jsem zmínila v teoretické části, a také naznačit skutečnou existenci tohoto problému ve společnosti.

Součástí mé práce bylo také zkoumání fenoménu „leftover women“ v Číně. „Leftover women“ nebo „zbylé ženy“ je specifickým pojmem, který definuje ženy kolem 30 let, které daly přednost kariéře a vzdělání před rodinou. Kvůli společenskému stigmatu a tlaku se ženy často musí vdávat nedobrovolně. Termín „剩女“ („zbylé ženy“) se začal široce používat až v roce 2007, když ho Čínský svaz žen začal aktivně propagovat. Bohužel se mi kvůli nedostatku dat v primárních zdrojích nepodařilo tento fenomén podrobně prostudovat, ale jev „zbylých žen“ se může stát námětem pro další výzkum.

6. Resumé v anglickém jazyce

In my bachelor's thesis I will try to describe the position of women in contemporary Chinese society on the examples of several selected works from modern literature.

In the first part I will focus on aspects of the position of women in different parts of their life and how women are perceived in society. I will also briefly describe the context of China's economic and social transformation from year 1976.

In the second part I will give examples on the basis of which I will try to reconstruct and describe the position of women in modern society through the prism of non-fiction and fiction. The interest of this work is also to compare and create parallels between non-fiction and fiction literature.

7. Seznam použitých zdrojů

Primární zdroje:

BAKEŠOVÁ, Ivana, KUČERA, Ondřej a LAVIČKA, Martin. *Dějiny čínské Lidové Republiky: (1949-2018)*. Praha : NLN, 2019.

CHANG, Leslie T. *Factory girls: From village to city in a changing china*. New York : Spiegel & Grau, 2009. ISBN 978-0-330-44736-2

LAKE, Roseann. *Leftover in China: The women shaping the world's next superpower*. New York, NY : W.W. Norton & Company, 2018. ISBN 978-0393254631

SHENG, Keyi. *Holky ze severu*. Přeložila Kamila HLADÍKOVÁ. Praha: Verzone, 2018. Xin. ISBN 978-80-87971-31-4

XINRAN. *The good women of china: Hidden voices*. QPD, 2002. ISBN 0 09 944078 4

Sekundární literatura

Knižní zdroje:

DELIUSIN, Lev. *Deng Xiaoping a reformace čínského socialismu*. –Muravei, 2003. ISBN 5-89737-126-1

FAINSHMIDT, Roman I. and FEDORENKO, Dmitry O. The transformation of the Hong Kong's role in the context of economic processes in the Asia-Pacific region. *LOCUS people society cultures meaning*. 2020. Vol. 11, no. 3p. 133–150. DOI 10.31862/2500-2988-2020-11-3-133-150.

FAIRBANK, John King and GOLDMAN, Merle. *China: A new history*. Cambridge, MA : Belknap Press of Harvard University Press, 2006.

GRISWOLD, Wendy. *Cultures and societies in a Changing World*. Thousand Oaks : SAGE, 2012. ISBN 978-1412990547

HOLMAN, C. Hugh, HARMON, William and THRALL, William Flint. *A handbook to literature / c. Hugh Holman, William Harmon*. New York : Macmillan, 1985.

HONG, Zicheng. *A history of contemporary Chinese literature*. Leiden : Brill, 2015.

HORÁLEK, Adam and PTÁČEK, Pavel. *Vybraná Témata z Geografie Současné číny*. Brno : Masarykova univerzita, 2013.

FINCHER, Leta Hong. *Leftover women: The resurgence of gender inequality in China*. London : Zed Books, 2016. ISBN 978-1-78360-789-1

KO, Dorothy. *Teachers of the inner chambers: Women and culture in seventeenth-century China*. New York : ACLS History E-Book Project, 1995. ISBN 9780804723589

Moderní Čína: Komplexní Průvodce novým světovým ekonomickým gigantem. Brno : Jota, 2009. Encyklopedie Britannica – průvodce. ISBN 978-80-7217-681-6

SIDIKHMENOV, Vasilii. *Čína: stránky minulosti*. Smolensk : Rusich, 2010. ISBN 5-8138-0076-X

VINOGRADOV, Andrei. *Dějiny Číny od starověku do začátku XXI století: Reformy a modernizace (1976–2009)*. Ústav Dálného východu Ruské akademie věd, 2013. ISBN 978-5-02-036530-8

WRIGHT, David C. *The history of China*. Santa Barbara, CA : Greenwood, 2011. ISBN 9780313377495

Elektronické zdroje:

AGARWAL, James and WU, Terry. China's entry to WTO: Global Marketing Issues, impact, and implications for China. *International Marketing Review* [online]. 2004. Vol. 21, no. 3p. 279–300. [vid 14.04. 2022]. DOI 10.1108/02651330410539620. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/242345148_China's_entry_to_WTO_Global_marketing_issues_impact_and_implications_for_China

BADER, Benjamin, STOERMER, Sebastian, BADER, Anna and SCHUSTER, Tassilo. Institutional discrimination of women and workplace harassment of female expatriates. *Journal of Global Mobility*. 2018. Vol. 6, no. 1p. 40–58. DOI 10.1108/jgm-06-2017-0022. [vid. 04.05.2022] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323325335_Institutional_discrimination_of_women_and_workplace_harassment_of_female_expatriates_Evidence_from_25_host_countries

BUKATAYA, Anastasia. The development of modern Chinese women's prose. . *Karpovskiy nauchnyye chteniya. Vypusk 9*. [online]. 2015. P. 3–7. [vid. 30.04. 2022]. Dostupné z: <https://elib.bsu.by/handle/123456789/118979>

C190 - violence and harassment convention, 2019 (no. 190). *Convention C190 - Violence and Harassment Convention, 2019 (No. 190)* [online]. [vid. 30.04. 2022]. Dostupné z: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB%3A12100%3A0%3A%3ANORM%3A%3AP12100_ILO_CODE%3AC190

CAI, Yineng. Want a divorce? in China, try, try again. *SixthTone* [online]. 26.11. 2021. [vid. 05.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sixthtone.com/news/1009044/want-a-divorce%3F-in-china%2C-try%2C-try-again>

CHEN, Joseph T., 1970. The May Fourth Movement Redefined. *Modern Asian Studies* [online]. B.m.: Cambridge University Press, vol. 4, no. 1, pp. 63–81. doi:10.1017/S0026749X00010982 Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/journals/modern-asian-studies/article/abs/may-fourth-movement-redefined/82A7465FE56EC18A0AB239D93D9E2EE7>

CHIN, Neo Chai and . Every 7.4 seconds, a woman in China faces domestic violence. Can the tide be turned? *CNA* [online]. 6.05.2021. [vid. 05.06.2022]. Dostupné z: <https://www.channelnewsasia.com/cnainsider/every-7-4-seconds-women-china-face-domestic-violence-patriarchy-1938081>

China achieving gender parity and ranks top among 6 Asian markets. *China Achieving Gender Parity and Ranks Top among 6 Asian Markets - PR Newswire APAC* [online]. 29.10. 2014. [vid. 02.05.2022]. Dostupné z: https://en.prnasia.com/releases/global/China_Achieving_Gender_Parity_and_Ranks_Top_among_6_Asian_Markets-107965.shtml

China's internal migrants. *Council on Foreign Relations* [online]. 2009. [vid. 02.06.2022]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-internal-migrants>

CHUBAROV, Ilya. Státní programy regionálního rozvoje ČLR v historickém kontextu. *Východní Asie: fakty a analytika*. No. 4. 21-33. [vid 16.04. 2022]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/gosprogrammy-regionalnogo-razvitiya-kr-v-istoricheskom-kontekste>

Does China have an aging problem? *ChinaPower Project* [online]. 19 March 2020. [vid. 09.05.2022]. Dostupné z: <https://chinapower.csis.org/aging-problem/>

Do women in China face greater inequality than women elsewhere? *ChinaPower Project* [online]. 25.08.2020. [vid. 02.06.2022]. Dostupné z: <https://chinapower.csis.org/china-gender-inequality/>

DONG, XinQi. Loneliness in older Chinese adults: A risk factor for elder mistreatment. *Journal of the American Geriatrics Society* [online]. 2007. Vol. 55, no. 11p. 1831–1835. [vid. 05.06.2022]. DOI 10.1111/j.1532-5415.2007.01429.x. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17944895/>

DORFMAN, Robert. A formula for the Gini coefficient. *The Review of Economics and Statistics*. 1979. Vol. 61, no. 1p. 146-149. [vid 20.04. 2022] DOI 10.2307/1924845.

Dostupné

z:

<https://shibbolethsp.jstor.org/start?entityID=https%3A%2F%2Fidp.upol.cz%2Fidp%2Fshibboleth&dest=https://www.jstor.org/stable/1924845&site=jstor>

DUKOV, Evgenii. Introduction to the sociology of art. Section 1. Formation and development of sociological views on art.” [online]. 2001. [vid. 02.06.2022]. Dostupné

z: <https://knigogid.ru/books/1790254-vvedenie-v-sociologiyu-iskusstva-razdel-1-stanovlenie-i-razvitie-sociologicheskikh-vzglyadov-na-iskusstvo>

DUNAEVA, Olga. Overcoming family violence in modern China. Law on combating Family violence. *Viktimologia* [online]. 2021. P. 303–317. [vid. 07.05.2022]. Dostupné

z: <https://cyberleninka.ru/article/n/preodolenie-nasiliya-v-semie-v-sovremennom-kitae-zakon-o-borbe-s-nasiliem-v-semie-2016-g-podgotovka-zakonoproekta-i-pervye-itogi>

EKLUND, Lisa. Filial daughter? filial son? how China’s young urban elite negotiate intergenerational obligations. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* [online]. 2018. Vol. 26, no. 4p. 295–312. [vid. 06.06.2022].

DOI 10.1080/08038740.2018.1534887.

Dostupné

z:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08038740.2018.1534887>

FANG, Ying and WALKER, Alan. “Full-time wife” and the change of gender order in the Chinese City. *The Journal of Chinese Sociology* [online]. 2015. Vol. 2, no. 1. [vid. 06.06.2022]. DOI 10.1186/s40711-015-0006-x. Dostupné

z:

https://www.researchgate.net/publication/303618351_Full-time_wife_and_the_change_of_gender_order_in_the_Chinese_City

FAURE, Guy Olivier and FANG, Tony. Changing Chinese values: Keeping up with paradoxes. *International Business Review* [online]. 2008. Vol. 17, no. 2p. 194–207. [vid. 07.05.2022].

DOI 10.1016/j.ibusrev.2008.02.011.

Dostupné

z:

https://www.academia.edu/432869/Faure_and_Fang_2008_Changing_Chinese_values_Keeping_up_with_paradoxes

FELIPE, Jesus. Tracking the Middle-income Trap: What Is It, Who Is in It, and Why? *Levy Economics Institute, Working Paper 715* [online]. 2012. [Accessed 24.04. 2022]. Dostupné z: https://www.levyinstitute.org/pubs/wp_715.pdf

FINCHER, Leta Hong. China's 'leftover' women. *The New York Times* [online]. 11 October 2012. [vid. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/10/12/opinion/global/chinas-leftover-women.html>

Figure 1.18 migrant population, 1982–2017. *UNICEF* [online]. [vid. 02.06.2022]. Dostupné z: <https://www.unicef.cn/en/figure-118-migrant-population-19822017>

FULU, Emma. Pathways between childhood trauma, intimate partner violence, and harsh parenting: findings from the UN Multi-country Study on Men and Violence in Asia and the Pacific. *The Lancet Global Health* [online]. 2017. Vol. 5, no. 5. [vid. 05.05.2022]. DOI 10.1016/S2214-109X(17)30103-1. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28395846/>

GIBBS, Levi S., 2018. “Forming Partnerships”: Extramarital Songs and the Promotion of China's 1950 Marriage Law. *The China Quarterly* [online]. B.m.: Cambridge University Press, vol. 233, pp. 211–229. doi:10.1017/S0305741017001692. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/china-quarterly/article/forming-partnerships-extramarital-songs-and-the-promotion-of-chinas-1950-marriage-law/B18CB389BB86BD0045BD3062F87DB458>

GUI, Tianhan. “Leftover women” or single by choice: Gender role negotiation of single professional women in contemporary china. *Journal of Family Issues* [online]. 2020. Vol. 41, no. 11p. 1956–1978. [vid. 06.06.2022]. DOI 10.1177/0192513x20943919. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0192513X20943919>

HALEGUA, Aaron. *Workplace Gender-Based Violence and Harassment in China* [online]. New : NEW YORK UNIVERSITY SCHOOL OF LAW, 2021. [vid. 04.06.2022]. Dostupné z: <https://globallaborjustice.org/wp-content/uploads/2021/06/Halegua-Workplace-GBVH-in-China-FINAL-2021.06.21-10-am-EST.pdf>

HESKETH, Thérèse. Too many males in China: The causes and the consequences. *Significance* [online]. 2009. Vol. 6, no. 1p. 9–13. [vid. 11.06.2022]. DOI 10.1111/j.1740-9713.2009.00335.x.

Dostupné z: <https://rss.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1740-9713.2009.00335.x>

HOU, Fengsu. “Whose fault is it?” how rural chinese women explain intimate partner violence: A qualitative study. *Frontiers in Psychiatry* [online]. 2021. Vol. 12. [vid. 05.05.2022]. DOI 10.3389/fpsy.2021.711819. Dostupné z:

<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsy.2021.711819/full>

HU, Tingting and PANTEA, Maria-Carmen. From factory workers to talented migrants. the management of Social Services for new residents in Dongguan, China. *Humanities and Social Sciences quarterly* [online]. 2019. [vid. 02.06.2022]. DOI 10.7862/rz.2019.hss.25. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/336918378_From_factory_workers_to_talented_migrants_The_management_of_social_services_for_new_residents_in_Dongguan_China

JI, Kai and FINKELHOR, David. A meta-analysis of child physical abuse prevalence in China. *Child Abuse & Neglect* [online]. 2015. Vol. 43, p. 61–72. [vid. 05.06.2022]. DOI 10.1016/j.chiabu.2014.11.011. Dostupné z:

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25498804/>

KALMYKOV, Alexei. Okno do světa. Proč Je Hongkong pro Čínu životně důležitý. *BBC News* [online]. 2. září 2019. [vid. 14.04 2022]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/russian/features-49467038>

JI, Yingchun. Between tradition and modernity: “Leftover” women in Shanghai. *Journal of Marriage and Family* [online]. 2015. Vol. 77, no. 5p. 1057–1073. [vid. 08.06.2022]. DOI 10.1111/jomf.12220. Dostupné z:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jomf.12220>

KUO, Lily. In China, highly educated women are mocked as a sexless "third gender". *Quartz* [online]. 29.01.2014. [vid. 08.06.2022]. Dostupné z: <https://qz.com/312464/in-china-highly-educated-women-are-mocked-as-a-sexless-third-gender/>

LING, Zhao. *Rural-Urban Labor Migration in Industrialization and Urbanization—A Case Study of Hu Kou System and Nong Min Gong in China*. thesis. 2010. Dostupné z: https://www2.gsid.nagoya-u.ac.jp/blog/anda/files/2010/06/27_zhao-ling.pdf

LU, Chunrong. Status Quo Women in the Workplace Report 2018 . [online]. 2018. [vid. 02.06.2022]. Dostupné z: <http://www.cqvip.com/>

MAGISTAD, Mary Kay. China's 'leftover women', unmarried at 27. *BBC News* [online]. 21.02.2013. [vid. 08.06.2022]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-21320560>

MISHRA, Vidya Nand. China's Four Modernisations: Historical Perspective. *Proceedings of the Indian History Congress*. 1988. Vol. 49 (1988), p. 575–578. *JSTOR*, dostupné z <https://shibbolethsp.jstor.org/start?entityID=https%3A%2F%2Fidp.upol.cz%2Fidp%2Fshibboleth&dest=https://www.jstor.org/stable/44148458&site=jstor>

MU, Zheng and XIE, Yu. Marital age homogamy in China: A reversal of trend in the Reform Era? *Social Science Research* [online]. 2014. Vol. 44, p. 141–157. [vid. 05.05.2022]. DOI 10.1016/j.ssresearch.2013.11.005. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24468440/>

NADWORNYY, Katie. Gender discrimination in the Chinese workplace. *SHRM* [online]. 23 December 2021. [vid. 05.05.2022]. Dostupné z: <https://www.shrm.org/resourcesandtools/hr-topics/global-hr/pages/gender-discrimination-in-the-chinese-workplace-global-hr.aspx>

NATIONAL BUREAU OF STATISTICS. Bulletin of the Seventh National Population Census (No. 7). *国家统计局* [online]. 2021. [vid. 02.06.2022]. Dostupné z: http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/202105/t20210510_1817183.html

QIAO, D. P. and CHAN, Y. C. Child abuse in China: A yet-to-be-acknowledged 'social problem' in the Chinese mainland. *Child&Family Social Work* [online]. 2005. Vol. 10, no. 1p. 21–27. [vid. 06.06.2022]. DOI 10.1111/j.1365-2206.2005.00347.x. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1365-2206.2005.00347.x>

Report on major results of the third wave survey on the social status of women in China. *Resource Equity* [online]. 15 March 2011. [vid. 04.05.2022]. Dostupné z: <https://resourceequity.org/record/228-report-on-major-results-of-the-third-wave-survey-on-the-social-status-of-women-in-china/>

SELIVERSTOVA, Yulia. Evolution in style of Shagnhai women in the 1920s and 1930s. *Vestnik Rossiyskogo universiteta družby narodov* [online]. 2012. Vol. 2, p. 46–62. [vid. 28.04.2022] Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/transformatsiya-oblika-shanhayskoy-zhenschiny-v-20-e-i-30-e-gg-xx-v>

SCHOFF, James, ITO, Asei. Competing with China on technology and Innovation. *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 10. října 2019. [vid. 25.04. 2022] Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2019/10/10/competing-with-china-on-technology-and-innovation-pub-80010>

SETHI, Hariana. Domestic violence in China. *BORGEN* [online]. 27.11. 2021. [vid. 05.06.2022]. Dostupné z: <https://www.borgenmagazine.com/domestic-violence-in-china/>

STAUFFER, Brian. "Only men need apply". *Human Rights Watch* [online]. 23.04.2018. [vid. 02.05.22]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2018/04/23/only-men-need-apply/gender-discrimination-job-advertisements-china>

TO, Sandy. *China's leftover women: Late marriage among professional women and its consequences* [online]. London : Routledge, Taylor & Francis Group, 2015. [vid. 08.06.2022]. ISBN 9781315857596. Dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315857596/china-leftover-women-sandy>

TSYPILOVA, Snezhana. Postavení ženy v moderní čínské společnosti. *Ucenye zapisky Zab. BGU*.

2015. No.2 (61). 158-163. [vid 28.04. 2022] Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/polozenie-zhenschiny-v-sovremennom-kitayskom-obschestve>

VIVIANI, C.A. Productivity in older versus younger workers: A systematic literature review. *Work* [online]. 2021. Vol. 68, no. 3p. 577–618. [vid. 04.06.2022]. DOI 10.3233/wor-203396. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33612506/>

WANG, Jingxin. Chinese rural women's land rights. *Zhongguo nongcun jingji* [online]. 2003. [vid. 06.06.2022]. Dostupné z: <http://rdbk1.yilib.cn:6251/Qw/Paper/219105#anchorList>

Workplace discrimination. *China Labour Bulletin* [online]. 26.07.2021. [vid. 21.06.2022]. Dostupné z: <https://clb.org.hk/content/workplace-discrimination>

WORLD BANK. Gross domestic product 2020 | Data. [online]. [vid. 24.04.2022] Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>

WU, Xiaogang and ZHANG, Zhuoni. Wage Discrimination in Urban China: How Hukou Status Affects Migrant Pay. *Thought Leadership Breif* [online]. 2015. Vol. 6. [vid. 04.06.2022]. Dostupné z: <https://iems.ust.hk/publications/thought-leadership-briefs/wage-discrimination-urban-china-hukou-status-affects-migrant-pay>

XIE, Guihua, ZHANG, Yangyang and LI, Xingchen. Women and family in transitional china: Family structure and elderly support. *Kazoku syakaigaku kenkyu* [online]. 2017. Vol. 29, no. 2p. 165–179. [vid. 06.06.2022]. DOI 10.4234/jjoffamilysociology.29.165. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/328794349_Women_and_Family_in_Transitional_China_Family_Structure_and_Elderly_Support

XIE, Yu. Gender and Family in Contemporary China. *Population Studies Center* [online]. 2013. [vid. 04.05.2022]. Dostupné z: <https://www.psc.isr.umich.edu/pubs/pdf/rr13-808.pdf>

YANG, Wenqi and YAN, Fei. The annihilation of femininity in Mao's China: Gender inequality of sent-down youth during the Cultural Revolution. *China Information* [online]. 2017. Vol. 31, no. 1p. 63–83. [vid. 30.04.2022]. DOI 10.1177/0920203x17691743. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0920203X17691743>

YEUNG, Jessie and GAN, Nectar. Chinese women were already discriminated in the workplace. A three-child policy might make things worse. *CNN* [online]. 7.7.2021. [vid. 02.05.2022]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2021/06/05/business/china-three-child-policy-discrimination-intl-hnk-dst/index.html>

YIP, GEORGE S. a MCKERN, Bruce. *China's next strategic advantage: From imitation to innovation*. MIT Press, 2017. Dostupné z: <https://mitpress.mit.edu/books/chinas-next-strategic-advantage>

ZHANG, Eva and HUANG, Tianlei. As China's population ages, age discrimination in China's workplace needs to end. *PIIE* [online]. 15 June 2021. [vid. 02.06.2022]. Dostupné z: <https://www.piie.com/blogs/china-economic-watch/chinas-population-ages-age-discrimination-chinas-workplace-needs-end>

ZHANG, Eva a HUANG, Tianlei. Gender discrimination at work is dragging China's growth. *PIIE* [online]. 16.06.2020. [vid. 2.05 2022]. Dostupné z: <https://www.piie.com/blogs/china-economic-watch/gender-discrimination-work-dragging-chinas-growth>

ZHAO, Yuhong. Domestic violence in China: In search of legal and social responses. *UCLA Pacific Basin Law Journal* [online]. 2000. Vol. 18, no. 2. [vid. 05.05. 2022]. DOI 10.5070/p8182022139. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/paper/Domestic-Violence-in-China%3A-In-Search-of-Legal-and-Zhao/0e0b30017e34696a6d2941288f2fb36f1869d5f8>

ZHAO, Zhenyu. Důsledky vstupu Číny do WTO pro ekonomiku země. *Izvestia BGU* [online]. 2006. Vol.4. 107-109. [vid 14.04. 2022]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/posledstviya-vstupleniya-kitaya-v-vto-dlya-ekonomiki-strany>

ZHONG, Xueping. 13. women can hold up half the Sky. *Words and Their Stories* [online]. 2010. P. 227–247. [vid. 30.04.2022]. DOI 10.1163/ej.9789004188600.i-342.43. Dostupné z: https://brill.com/view/book/edcoll/9789004188617/Bej.9789004188600.i-342_015.xml